

RAAMATUKOGU

RAAMATUKOGUASJANDUSE AJAKIRI

NR. 1

MAI 1923

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU VÄLJAANNE

HIND 50 EMRK.

Albert Org'i kirjastus o-ü.

Tallinn, Viru tän. 8.

Telefon 19-82.

Kodu- ja kooliraamatud.

I. seeria. Noorsoo kirjandus.

Toimetanud Hugo Raudsepp.

Ilmunud:

J. Swift. Guliveri reisid. Burnett. Väike lord Faunt-
M. Cervantes. Don Quijote lery.
la Manchast. Fr. Nansen'i ekspeditsioon
M. Twain. Tom Sawyeri põhjanabale.
juhtumised.

Trükis:

Beecher Stow. Onu Tomi Kapt. Scott. Viimane sõit.
onnike. Bulver. Pompey viimsed
Stevenson. Varanduste saar päevad.
Sven Hedin. Transhimalaja Kipling. Dshungli raamat.
Stanley. Aafrika südames. Hauf. Karavaan.

II. seeria. Ilmakirjandus.

Ilmunud:

Lamartine. Graziella. Lagerlöf. Vagajutud Kristusest.

Trükis:

Homer. Ilias } A. H. Tammsaare tõlge,
" Odysea } prof. P. Baumanni sissejuhatus.
Jerome-Jerome. Kolm paatis (koerast rääkimata).
Prevost. Manon Lescaut.
Sügisel ilmuvad Kirjanikkude Liidu toimetusel 40 ilma
kirjanduse tähtsamat teost.

III. seeria. Populaarteadus.

Ilmunud:

A. Tammann. Üldised Eesti laulupidud 19. aastasajal.

Trükis:

H. Raudsepp. Sentimenta- Gibson. Mis on elekter?
lism ja haletundeline vool Lokyer. Astronomia.
Eesti kirjanduses. Suurte leiduste ajalugu.
H. Jansen. Renaissance. Darwin. Tulimaa.

IV. seeria: Elulood.

Ilmunud:

A. Tammann. Jüri Vilms.

Trükis:

Byron. Livingstone.

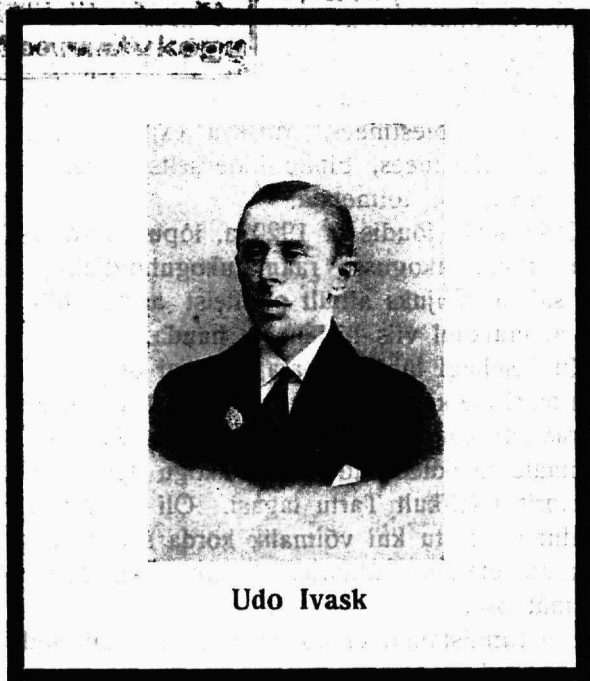
Kõik raamatud köidetud.

RAAMATUKOGU

RAAMATUKOGUASJANDUSE AJAKIRI

NR. 1.	ILMUB TARVIDUSE JÄRELE TOIMETAJA A. KARRO ADDRESS: TALLINN, LINNA RAAMATUKOGU, EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING	MAI 1923
--------	--	-------------

SISU: Fr. Puksov: Udo Ivask (pildiga). — A. K.: Töö algul. Fr. Puksov: Raamatukoguhoidja kutse ja kutseharidus. — I. üleriiklise raamatukoguhoidjate kongressi protokoll. — V. Schmidt: Raamatukogud Eestis 1921. a. — A. Sibul: Süstemaatilise liigituse kava. — Kirjandus. — Kroonika. — Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri.

Udo Ivask

Udo Ivask

In memoriam

Udo Ivask on sündinud 1878. a. Viljandi lähedal. Keskhariiduse sai ta Tartus, mille järele Moskvas arkäoloogia instituudi lõpetas. 1902. a. peale huvitas teda genealoogia ja eriti bibliograafia. Ta avaldas neilt aladelt umbes 50 kirjutust, millest osa ilmus Vene, osa ka Saksa ja Prantsuse ajakirjades. Teoseks aga, mis tema nime jäädavalt bibliograafia ajaloosse asetas, oli 3-andeline Описание русских книжных знаков, mis Vene exlibriste*) alal kõige põhjalikum uurimus. Tal oli kõige täielikum Vene exlibriste kogu.

U. Ivask oli bibliograafide ja bibliofiilide keskel lugupeetud, mille tõenduseks, et ta oli Baaseli exlibriste uurijate seltsi abiesimees, Moskva exlibriste harrastajate seltsi abiesimees, bibliofiilide seltsi abiesimees ja tema häälekandja toimetaja.

Kodumaale jõudis ta 1920. a. lõpul ja valiti Tartu ülikooli raamatukogusse raamatukoguhoidjaks. Sellel kohal sai ta kahjuks ainult poolteist aastat olla, sest 1922. a. maikuul viis tiisikus ta hauda.

Kuid sellegi lühikese aja jooksul on ta ülikooli ülesehitamisele kaasa aidanud. 1920. ja 1921. a. olid ülikooli raamatukogule kõigeraskemad ajad. 1916.—1917. a. Venemaale evakueeritud raamatukogu toodi 1920. a. septembris täielikult Tartu tagasi. Oli tarvis 500 tuhat raamatut nii ruttu kui võimalik korda seada, sest raamatukogu etendab ülikooli õpetöös peaaegu kõige tähtsamat osa.

Pean tunnistama, et kohasemat abi, kui seda oli Udo Ivask minule oma suure vilumusega raamatukogu-

*) Exlibristeks nimetatakse raamatukaane sisemisele küljele kleebitavat trükitud märki, mis raamatu omanikku näitab.

asjanduses, on raske ette kujutada ja et ülikooli raamatukogu nii lühikese ajaga õpejõududele ja üliõpilastele kättesaadavaks tegemine on väga tähtsal määral ka U. Ivaski teene.

Juba Moskvas hakkas ta kõikide 1821.—1917. aastani ilmunud Eesti ajalehtede ja ajakirjade nimestikku kokku seadma. Kodumaal jatkas ta seda tööd, kuid siin katkestas surm meie bibliograafia alal nii tähtsa töö väljaandmise.

Ta oli ainuke, kes bibliograafia alal teaduslikult töötanud.

Tasane, vaikne, alati vastutulelik, võitis Udo Ivaski lugupidamise mitte üksi ametivendade keskel. Kõik, kes raamatukoguasjandusest huvitatud on, peavad tõsist kahjatsust tundma, et ta omal kodumaal, kus nii vähe erihariduse omandanud raamatukoguhoidjaid, nii lühikest aega tegutseda sai.

Fr. Puksov.

Töö algul.

Üleriiklisel raamatukoguhoidjate kongressil tunnistati hädatarvilikuks oma ajakirja väljaandmine; kuid praeguste raskete trükiolude tõttu arvati siiski, et see on tuleviku küsimus ja esialgu peame mõne suurema päevalehe või hariduslisi küsimusi käsitava ajakirja poole pöörama, et nad ruumi lubaksid raamatukoguasjandust käsitavatele kirjutustele ja märkustele.

Peale kongressi lõppu tuli juhatusel kongressist osavõtjate kui ka teiste raamatukogutegelaste poolt sooviavaldusi kongressi protokollile saada. Kongressi protokollile paljundamise küsimust harutates leiti kõige kohasemaks protokoll ja mõned tähtsamad referaadid trükkida lasta ja ajakirja „Raamatukogu“ esimese numbrina välja anda.

Käesolev ajakirja number on selle otsuse tulemus.

Ajakirja ülesandeks on kaasa aidata rahvaraa-

matukogude liikumise süvendamisele Eestis. Seks toob ta artiklid raamatukoguasjandusest, rahvaraamatukogude korraldamisest, juhtimisest ja nende tutvustamisest laiematele hulkadele, üldisest ja rahvuslisest bibliograafiast ja raamatuasjandusest; annab juhatust raamatute teadlikuks tarvitamiseks; aitab kaasa raamatukogutegelaste kutseliseks ettevalmistuseks ja kaitses nende huvisid.

Pikemate ja põhjalikumate artiklite kõrval leiavad ruumi kirjanduse ülevaated ja arvustused, kroonika raamatukogude liikumisest kodu- ja väljamaal, statistika, küsimused ja kostmised, pildid jne.

Ajakiri on mõeldud esialgu perioodilisena — ilmuks tarviduse järele. Sel aastal on kavatsus kuni kolm numbert välja anda, ja nimelt peale käesoleva üks sügisel ja teine aasta lõpul. Ajakirja sagedamat ilmumist sel aastal ei võimalda aineiline külg, kuna tuleval aastal lootus on seks valitsuselt toetust saada.

Käesolev number on, nagu eelpool juba tähendatud, peasjalikult kongressi materjaalide avaldamiseks määratud, kuna raamatukogu sisemisesse korraldusesse puutuvad artiklid järgmises numbris ilmuvad.

Seni on meie raamatukoguhoidjad igaüks omaette töötanud. Kogemused, mis ühed on omandanud, on teistele teadmataks jäänud. Ajakiri katsub neid teadmisi, mis ühed on omandanud, ka teistele teatavaks teha ja seega meie raamatukoguasjanduse paremale järjele tõstmiseks omalt poolt jõudu mööda kaasa aidata.

A. K.

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSE JA KUTSEHARIDUS.

Tartu ülikooli raamatukogu juhataja cand. phil. Fr. Puksov.

Bibliothecarius non fit, sed nascitur.

Ilma raamatukoguhoidjata ei ole raamatukogu ja raamatukoguhoidmine pole mitte ainult teadus, vaid ka kunst.

Eestis on praegu 400 raamatukogu ja nende arvu kavatakse 700 peale tõsta. Need arvud või-

vad küll Eesti tutvustamiseks väljamaal head olla ja arvamise luua, et raamatukoguasjandus meil kõrgele järjele on tõusnud, kui mitte juure ei peaks lisama, et nad on suuremalt osalt 50—200-kõitelised. Kui veel seda arvesse võtta, et mitu raamatukogu ühes kohas asuvad, siis muutub pilt kurvemaks. Enne kui laiemalt uusi raamatukogusid asutame, seame olemasolevaid paremale järjele. Ühes külas, vallas, kihelkonnas ehk alevis kõrvuti asuvad kaks või kolm raamatukogu tuleks ühte liita, 50—200-kõitelised kogud täiesti ära kaotada ja haridusministeeriumi poolt neile määratud toetussummade arvel rändavad raamatukogud liikuma panna. Kuid selleks läheb tarvis asjatundjaid raamatukoguhoidjaid.

Seni on meil ametis olnud palgata raamatukoguhoidjad, kes peajasjalikult kooliõpetajad, kuid seisukord peab ajajooksul kindlasti teiseks muutuma. Siin tekivad küsimused: 1) missuguseid omadusi nõutakse raamatukoguhoidjalt, 2) missugune eelharidus peab tal olema ja 3) missuguste abinõudega on meil võimalik Eestis raamatukoguhoidjale tarvilikku kutseharidust muretseda. Kui teaduslikul raamatukogul teine eesmärk on kui rahvaraamatukogul, siis peab ka nende raamatukogude hoidjatel eriline eelharidus olema.

Raamatukoguhoidja on sõna tõsisel mõttes pedagoog, kasvataja, ehk tal küll tegemist on suurte lastega, kuid siiski lastega. Kool on teadustele ainult aluse loonud, kuid elu nõuab suuremaid oskusi, mida raamatukogu peab võimaldama. Kooliõpetaja ülesanne on ainult last harida ja kasvatada, kuid raamatukoguhoidjal on veel raskem ülesanne — lugejat raamatu juure meelitada (see on rahvaraamatukogudes, mitte teaduslikes) ja, kui ta tulnud on, teda mitte ära lasta, temale ikka vastutulelik olla, iga küsimuse peale vastust anda, igat raamatut talle lugeda anda, mida see soovib, kuid selle juures raamatukogu eesmärki kindlasti silmas pidada. Kui lugeja nõuab näituseks Jeenoveevat, siis peab talle seda andma, vastasel korral ta ei tule enam tagasi ja sellega on üks hing jälle kadunud. Meie anname lugejale Jeenoveevat, võime talle järgmine kord ka Prints Valdemari lubada, kuid selle järele soovitame temale raamatu,

mis tema hinge ja mõistust harida võivad. Lugeja usaldab raamatukoguhoidjat ja loeb pakutud raamatu läbi. Võib kindel olla, et edaspidi uute raamatute valikul pärib ta ikka raamatukoguhoidja arvamist. See moment on raamatutelaenamisel nii tähtis, et ükski rahvaraamatukoguhoidja ei tohi seda kunagi unustada. See on sama lugu nagu ärides. Kui ärirees ikka viisakas on ostja vastu ja kauba headust selgitab, võidab ta ostja lugupidamise, kuigi kaup parem ehk odavam teistes ärides. Nii on rahvaraamatukoguhoidjal veel raskemad ülesanded täita kui lastekasvataval. Talt nõutakse palju suuremat vastutulelikust, suurt inimesearmastust ja inimesetundmist — üldse seda, mida nimetatakse kunstiks inimestega ümber käia. Kuid veel tähtsam on selles suhtes suurema raamatukoguhoidja amet, sest et raamatukogujuhataja vahekorrast ametnikkudega oleneb ka viimaste vastutulelikus kogutavitajatele. Raamatukoguhoidja ei ole mitte raamatute jaoks, vaid lugejate jaoks, iseäranis aga rahvaraamatukogudes. Nende omaduste tõttu ongi väikese raamatukogu juhatajaks kohasem naine kui mees. Ameerikas on $\frac{2}{3}$ raamatukoguhoidjatest naised. Koguni suuremate raamatukogude juhatajate keskel leidub neid. Nev-Yorgi riigi raamatukoguhoidjate koolist võtab sel aastal osa 50 naist ja ainult 7 meest.

Linna raamatukogudesse saame küll nõutavate omadustega isikuid, kuid teine on lugu rohkearvuliste maaraamatukogudega, kus hoidjad tasuta ametis. Raamatukoguhoidja peab olema rahvakasvataja ja selleks on kõige kohasem maal kas „rahvavalgustaja“-kooliõpetaja või jälle kirikuõpetaja.

Peale iseäraliste omaduste nõutakse raamatukoguhoidjalt ka teatavat eelharidust. Küsimuse peale: mis suguste teadusharudega peab raamatukoguhoidja tutvav olema, pean vastama: kõikidega. Raamatukoguhoidja olgu entsiklopedist, niisama kui ajakirjanik või riigitegelane. Raamatukoguhoidja ei tohi süveneda ainult ühte teadusse, vaid peab kõikidega tutvunema. Ütlevad ju inglased, et: „raamatukoguhoidja, kes kirjutab ja kes loeb, on kadunud“. Pearõhku tuleb siiski panna raamatukoguhoidjal humanitaar-teaduste peale. Kõige

pealt peab ta hästi tuttav olema kultuuri ajaloo, kirjanduse, kunsti ja usuküsimustega, peale selle mõtte-teadusega, majandusteadusega ja sotsiaalküsimustega. Ta peab tundma niivõrra iga asja, tal peab niipalju teaduslist teravmeelsust olema, et iga teaduslist küsimust lahendada ja iga küsimuse kohta vastavat raamatut juhatada võiks.

Kuid kõige tähtsam on eriline kutseharidus, mis meil Eestis täiesti korraldamata. Et see aeg Eestis veel kaugel on, kus maaraamatukogude hoidjad palgelised saavad olema, kellelt ka vastavat kutseharidust võiks nõuda, siis võib sellekohane nõudmine esialgu ainult teadusliste ja linna avaliste raamatukogude hoidjate kohta käia. Raamatukoguks sõna tõsisel mõttes võiks ainult nimetada Tartu ja Tallinna linnaraamatukogusid. Teiste linnade avalikud raamatukogud ei ole sugugi paremal järjel kui maaraamatukogud, nad lepivad harilikult ühe raamatukoguhoidjaga ja seegi teenib mõnes linnas tasuta. Nõudmine eriteadlaste-raamatukoguhoidjate järele pole meil kuigi suur, ja ei ole sellega ka tarvidust raamatukoguhoidjate kooli järele, nagu neid igas haritud maas leiame.

Raamatukoguhoidjate kool Eestis oleks tuleviku muusika. Kus teda korraldada, kas ülikooli või avaliku raamatukogu juures või raamatukoguhoidjate ühingu korraldusel, missugune tema õpekava, kui pika kursusega, mitu aastat praktikat nõuda selleks määratud raamatukogus. Kõiki neid küsimusi on iga maa isemoodi lahendanud. Ameerikas on iseseisvad raamatukoguhoidjate koolid, Londonis aga asutati ta ülikooli juure. Ja on ka väga kaaluvad põhjused selleks, et ta ülikooli juure asutatakse: siin saaks õpilane, kes kõrgemat haridust omandanud ei ole, loengutest osa võtta ülikooli ainetes, mis teda huvitavad. Kooli asukoha küsimuse otsustab kord kas keskraamatukogu või haridusministeeriumi juures asuv raamatukogu-nõukogu (nii avalikku keskraamatukogu kui ka raamatukogu-nõukogu meil praegu veel ei ole). Melvil Devey, kelle kümnendik-süsteem (decimal classification) ilmakeuulsuse võitnud, asutas Ameerikas esimese raamatukoguhoidjate kooli, ning praegu töötab Ameerikas

18 kooli. Uuesti tekkinud Euroopa riikidest avas Tšehho-Slovaakia enesele kooli 1920 aastal.

Et suurem osa meie raamatukoguhoidjatest kooliõpetajad on, siis saaks maa-raamatukogud kui ka kooli-raamatukogud paremini korraldatud, kui õpetajaid tutvustataks raamatukogu tehnikaga ja kirjanduse valikuga neis asutustes, kus nad kutsehariduse saavad s. o. õpetajate seminarides. Õpetajate seminaride õpekavades peaks raamatukoguasjandus olema õpeainena üks tund nädalas viimases klassis. Pean siin tähendama, et raamatukoguasjandusega tutvunemine ei ole tarvilik üksi raamatukoguhoidjale, vaid igale inimesele, kes kooli lõpetamise järele ennast arendada soovib raamatute abil. Kui raamatukogu on „täienduskooliks“, siis peavad inimesed oskama ka selles koolis käia. Koolis peab õpilane instrueeritud saama lugemiskunsti, ta peab juhtnõore saama teadusliste raamatutega ümberkäimiseks, peab oskama tarvilist raamatut ise valida, mitte raamatukoguhoidja abiga, peab tutvunema bibliograafiaga niivõrra, et enesele mõistlikku raamatukogu soetada. Raamatukogudes tarvitusel olevate klassifikatsiooni süsteemidega tutvunemine ei too otsekohest kasu mitte üksi raamatukoguhoidjale, vaid ka kirjastajale, ärimeestele ja õieti peab iga inimene oskama teadusi klassifitseerida. Nii oli Ameerikas juba 1914 a. raamatukoguasjandus õpeainena 91 college's (keskkoolis). Kuigi meie keskkoolide programmis seda õpeainena näha ehk liig vara on, siis on raamatukoguasjandus väga tarvilik seminarides, kust meie tulevased raamatukoguhoidjad võrsuvad. Peale selle peaks koolijuhatajad korraldama nii kesk- kui ka algkoolide viimaste klasside õpilastele ekskursioone kohalikku linna-raamatukokku. Seminaris saaks õpilased nii teoreetilisi kui ka praktilisi juhtnõore raamatukoguasjanduses ja tutvuneksid praeguse aja raamatukogu tehnikaga, raamatute klassifikatsiooniga, katalogiseerimisega, raamatute laenamise ja kirjanduse valikuga kogudesse. Teoreetilist õpetust saaks terve klass korraga, kuid harjutustest seminaari raamatukogus võtaks klass osa rühmade kaupa.

Kõik õpilased järgimööda harjutaksid teatava aja kõigis raamatukogutöodes õpetaja juhatusel, kelle

hoole all raamatukogu. Suurt rõhku tuleb panna lastekirjandusega tutvustamise peale. Õpetajaks võib kas kohaliku linna avaliku raamatukogu juhataja ehk seminari raamatukogu-hoidja olla. Selleks peavad seminari raamatukogu-hoidjad vähemalt 5—9 päeva kestvast selleks otstarbeks haridusministeeriumi poolt korraldatud raamatukoguhoidjate kursusest osa võtma. Õpetajale määratakse eritasu raamatukoguhoidmise eest. Raamatukoguhoidja võib paremate õpilaste keskel enesele paar abilist valida kas viimasest ehk eelviimasest klassist, kes eriti tutvuneksid raamatukoguteadusega ja kes ka väikest tasu selle eest saaksid.

Peale selle etendavad raamatukoguhoidjate eriliste oskuste süvendamises suurt osa kursused, olgugi alguses lühikeseajalised, pärast aga pikaajalised. Nii korraldatakse Ameerikas iga raamatukoguhoidjate kooli juures ühekuulised suvekursused (summer school).

Et aga asjatundjaid kursuste korraldajaid ja lektorisi saada, peaks haridusministeerium raamatukogutegelasi, alguses iga aasta vähemalt ühe, saatma kas Inglismaale või jälle Soome, Rootsi, Daanimaale, kui mitte Ameerikasse; nendes maades on rahvaraamatukoguasjandus kõige rohkem edenenud. Sest raamatukoguhoidjal on kõige tähtsam — tutvunemine hästi korraldatud raamatukogudega ja see on ainult väljamaal võimalik.

Raamatukoguhoidjate kursused korraldatagu linnades, kus eeskujulised raamatukogud leiduvad, olgugi väikesed, sest kursuste kava ei tohi mitte üksi ettekannetest koos seista, vaid seal peab raamatukoguhoidjaid ka praktiliselt tööga tutvustama. Muidugi oleks kohased need linnad, kus mitu raamatukogu, et siis mitmekesise korraldusega tutvustada. Kursuste korraldamiseks oleks meil aga väga tarvilik ajakohaselt korraldatud avalik raamatukogu Tallinnas. Selle raamatukogu hoidjate keskel leiduks lektorid, seal asuks kõik erikirjandus raamatukoguasjanduse kohta, seal oleks tehniliste abinõude muuseum ning diapositiivide kogu, mis tarvilikud loengutel raamatukogude ajaloo, raamatu- ja kirja ajaloo ja raamatukogu ehituste üle.

„PÄEVALEHT“ „KOIT“

Ilmub igapäew.

Ilmub 3 korda nädalas.

„AGU“ „LASTE RÕÕM“

Kirjand.-teadusl.
nädalaleht.

Ilmub 2 korda kuus.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Pikk tän. nr. 2.
ehk postkast nr. 87.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus

„PÄEVALEHT“

Kõige suurem graafikatööstus Eestis.

Kõige uemate võimalustega sisseseatud
trükikoda.

Kõige suuremad ja täielikumad rotatsioon-
masinad, kiirpressid ja ladumasinad. Kõige
mitmekesisem trükisähtede valik j.n.e. j.n.e.

Litograafia. Offsettrükk.

Kõige täielikum, moodsate abinõud. töötav
tsinkograafia

valmistab võrdlemata hästi, kõige kiiremini
ja korralikult kõiksugu graafilisi töid ja
võib sellel alal oma täiesti uue sisseseade
tõttu paremate väljamaa sellekohaste ette-
võtetega julgesti võistelda.

Töö kõige kiirem ja korralikum.

Hinnad kõige mõõdukamad.

Eesti Kirjastus=Ühisuse
„Päevalehe“

raamatu= ja kirjutus=
materjaalifauplus,

Taani tän. nr. 6, Krediit Panga majas

soovitab rikkalikuspalitus o d a v a t e päevahindadega
oma mitmekesihelt täiendatud kaubalaadust foolidele,
õpetajaile ja õpilaskonnale

raamatuid, kirjutusmaterjaale ja toolitarbeid,
riigi= ja seltskonnaasutustele kontoriraama=
tuid ja kantseleitavvidusi ja jällemüüjatele
soodsamatel tingimistel igasuguseid sesooni
taupe.

Maitserikkad ilu= ja lihtpostpaberid,
kirjutuslaua garnituurid ja nahakaubad.

Täielik ladu ilu= ja jutufirjandusest ja
fooli= ning teadusliffudest raamatuteft.

Müüf en detail ja en gros.

Tellimiste vastuvõtmine kõikide väljamaa
raamatute ja ajakirjade peale.

Nende kursuste korraldamise võib oma peale võtta ka raamatukoguhoidjate ühing.

Nende kursuste kavasse peaks kuuluma järgmised ained: raamatukogude liikumise ajalugu, raamatukogude asutamine, maaraamatukogude korraldamine, raamatute valik raamatukogudesse, lasteraamatukogud, klassifikatsioon, laenamine ja katalogiseerimine. Viimase kolme aine õpetamine peab nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt sündima.

Lasteraamatukogude hoidjateks on kõige kohasemad lasteaednikud, kellel teatav vilumus raamatukogutöös.

Linna avaliste raamatukogude hoidjatelt tuleb nõuda keskkooli haridust. On aga kandidaat tuttav oma seltskondlise tegevuse poolest või pedagoogilisel alal, siis võib sellest nõudmisest loobuda. Peale selle on tarvilik 6-kuuline praktika keskraamatukogus ehk selle puudumisel mõne linna hästi korraldatud avalikus raamatukogus (väljamaal nõutakse 2-aastast praktikat). Alguses võiks siin järgmist teed käia: raamatukogusse, kus ametniku koht vabaneb, võetakse ajutiselt tööjõududeks 2 kandidaati poole vähema palga eest ja määratakse neist edaspidi rohkem kohasem ametisse. Tähendasin, et igaüks, kes raamatukogusse tööle tahab tulla, ei ole kõlbulik selleks. Ainult siis võib juhataja otsustada kandidaadi kõlblikuse üle, kui ta mõni aeg tema juhatusel töötanud on. Oleks muidugi hea kui ainult üks linna raamatukogu niisuguseks harjutuskooliks oleks, nimelt see, mis kõige paremini korraldatud ja kus asjatundja juhataja. Pooleaastase töötamise järele saaks praktikant sellekohase tunnistuse, mis talle eesõiguse annab raamatukoguhoidja koha saamises. Seega hoolitseksid siis linna raamatukogude juhatajad, kui ka raamatukoguhoidjate ühing, et raamatukogu tööle saada vilunud ja asjatundjaid jõudusid.

Linna raamatukogu juhatajal peaks olema kõrgem haridus ja üheaastane praktika rahva raamatukogus. Ta ei pea ainult raamatuid ja raamatukogusid tundma, vaid ka hea organiseerija ning kontrolöör olema ja peab oskama lugejates huvi äratada. Neid omadusi nõutakse ka teadusliste raamatukogude juhatajailt.

Kuid kui meie nõuame linna raamatukogujuhatajalt kõrgemat haridust ja ametnikkudel keskkooli haridust, siis peaksid ka sellekohased palgad olema. Linna raamatukogujuhataja palk ei tohiks vähem olla kui kutsega keskkooliõpetajal ja ametnikkudel mitte vähem algkooliõpetaja palgast. Üldse ei või ühegi raamatukoguhoidja palk vähem olla kooliõpetaja omast.

Inglased nõuavad avalise raamatukogu hoidjalt järgmist: 1) 3-aastane praktika raamatukogus, 2) bibliograafia ja kirjanduse tundmine, 3) võõraste keelte oskus niivõrra, et sõnaraamatu abil raamatute pealkirje tõlkida võib, 4) vilumus ärilises asjaajamises, 5) tähtsamate raamatukogu klassifikatsiooni süsteemide tundmine, 6) moodsa perioodilise kirjanduse tundmine ning 7) vastutulelikus ja takt inimestega ümberkäimises.

Teaduslisi raamatukogusid on meil Eestis nii vähe, et nende ametnikkudest ainult mõõdamines räägin. Teaduslise raamatukogu hoidjal või assistendil peab olema ülikooli haridus, kus ta harjumuse omandanud metoodiliselt teaduslikku tööd teha. Ehk küll kõige kohasem on kas keeleteadlane või ajaloolane, siiski peab ülikooli raamatukogus ametnikke olema ka teistelt erialadelt. Spetsiaalraamatukogudes peaksid eriteadlased olema, nii: tehnikumi raamatukogus tehnilise eriharidusega, riigiraamatukogus õigusteadlane või majandusteadlane. Kutsehariduse omandamiseks töötavad praktikandid kas 1 või 2 aastat ühes teaduslikes raamatukogus, osa võttes loengutest bibliograafia ja raamatukoguasjanduse üle ülikoolis, mille järele sooritavad eksami selleks määratud komisjoni ees. Nii talitatakse Saksamaal. Ehk jälle nõutakse raamatukoguhoidjate kooli lõpetamist, kuhu ajnult ülikooli haridusega isikuid vastu võetakse, nagu Inglismaal ja Ameerikas. Loodetavasti saab Tartu ülikoolis raamatukoguteadus mõne aasta järele õpeaineks ja siis on tulevasel teaduslise raamatukogu hoidjal võimalik juba üliõpilasena ennast kutse vastu valmistada: teoreetiliselt loengutel ja praktiliselt raamatukogus, nii et ülikooli lõpetamisega on ka kutseharidus omandatud. Seni aga kui eriaineid ülikoolis veel ei loeta, valmistab iga teaduslise raamatukogu

juhataja enesele abilisi, andes võimalust kandidaadil tutvuneda kutsekirjandusega ja siis raamatukogutöök kohasemaid isikuid välja valides.

I. üleriikline raamatukoguhoidjate kongress

astus kokku Tallinnas 24. veebruaril linnaraamatukogu ruumides korraldava komisjoni kutsel, kuhu kuulusid Tallinna linna-raamatukogu juh. A. Sibul, Ülikooli raamatukogu juh. Fr. Puksov, Eesti Rahva Muuseumi arhiiviraamatuk. juh. J. Muide, Tartu linna-raamatuk. juh. I. Abarenkov, riigiraamatukogu juh. N. Päts, Tallinna noorte ühingu „Tungal“ rmtk. juh. H. Pärtelpoeg ja haridusinstr. A. Villup.

Kongressil viibis haridusministeeriumi kooli osakonna juh. G. Ollik, haridusinstruktor A. Kurvits ja 54 raamatukoguhoidjat ja rmtk. tegelast.

Avamine.

Kongressi avas korraldava komisjoni nimel A. Sibul lühikese kõnega, milles tähendab, et see esimene Eesti raamatukoguhoidjate kongress on — seega esimene katse meie raamatukoguhoidjaid koondada, et ühiseid eesmärke ja sihte üles seada, mille poole püüda tuleb, et meie raamatukogude korraldust kui ka meie raamatukoguhoidjate kutselist ettevalmistust tõsta. Viie aasta eest pandi meie vabariigile nurgakivi. Loodab, et esimene üleriikline raamatukoguhoidjate kongress raamatukoguhoidjate ühingu asutab ja sellega nurgakivi paneb raamatukoguhoidjate ühisele tööle meie raamatukogude paremale järjele tõstmiseks.

Juhatuse valimine.

Kongressi juhatajaks valiti A. Sibul ja abiks Fr. Puksov, sekretariaati A. Karro, H. Pärtelpoeg ja T. Männik.

Tervitused.

Kongressi tervitas G. Ollik haridusministeeriumi, A. Karro „Päevalehe“ toimetuse ja A. Arold kirjalikult Roela raamatukoguseltsi nimel.

Kongressi päevakord

kinnitatakse järgmiselt:

I. Referaadid: A. Sibul — Raamatukogude haridusline tähtsus; A. Kurvits — Riikline rahvaraamatukogude võrk; Fr. Puksov — Teaduslikud ja rahvaraamatukogud; A. Kurvits. — Raamatute lugemine ja enesearendamine; H. Pärtelpoeg — Rändavad raamatukogud; I. Abarenkov — Laste- ja kooliraamatukogud; Fr. Puksov — Raamatukoguhoidjate ettevalmistus; N. Päts — Avalik keskraamatukogu, selle tarvidus ja ülesanded; A. Sibul — Avalikkude riulite süsteem.

II. Eesti raamatukoguhoidjate ühingu põhikirja vastuvõtmine.

III. Ühingu tegevuskava harutamine.

IV. Ajutise juhatuse valimine.

V. Koosolekul tekkinud küsimused.

Referaadid.

Järgneb A. Sibuli referaat:

Raamatukogude haridusline tähtsus.

Raamatukogu ei ole meie aja sünnitus. Teda tunti juba kauges minevikus, kaks-, kolmtuhat aastat enne Kristust. Nii teame, et Assüürias ja Mesopotamias suured savitahvlite kogud olid. Sel ajal täitsid savitahvlid meie raamatute aset. Juba siis on raamatuid nimekirja järele nõutud. Arvatavasti on need kogud kõige vanemad ilmas. Ka Egiptuses olid suured kogud. Iseäranis kuulus oli Aleksandria raamatukogu, mis 47 aastal enne Kristust ära põles. Kuidas egiptlased raamatukogu hindasid, seda tunnistab Rommesseumi raamatukogu uksele seisev pealkiri: „Hinge tervendaja“. Kreekas on esimesed raamatukogud 500 aasta ümber enne Kristust tekkinud. Roomas on IV aastasajal enne Kristust juba 29 avalikku raamatukogu olnud. Keskaja algul leidub raamatukogusid ainult kloostrites. Trükikunsti ülesleidmise järele läheb raamat odavamaks ja siis asutatakse kogukondlisi, seltside ja ühingute raamatukogusid.

Eestis on esimesed raamatukogud 1860 aastate lõpul ja 1870 aastate algul tekkinud. Selleaegsete

raskete olude tõttu läheb edenemine õige pikka. Alles käesoleva aastasaja algul, peale revolutsiooni, võib hoogu raamatukogude asutamises märgata. Iseseisvas Eestis, kus haridusministeerium õhutustööd teeb ja toetusi jagab, on uute raamatukogude asutamine ja vanade korraldamine elavamaks muutunud. Kuid siiski ei ole meil veel arusaamine raamatukogude tähtsusest läbilõõnud. Tuleb veel rohkesti selgitus- ja kihutustööd selles sihis teha.

Mis on raamat, milles seisab tema väärtus? Kas maksab tema heaks kihutustööd teha?

Nende küsimuste peale vastab väga tabavalt Vene kirjanik Herzen:

„Raamat on ühe põlve vaimline pärandus teistele põlvedele, sureva vanamehe õpetus noorele, kes elama hakkab, puhkusele mineva vahimehe käsk oma asemikule. Kõik inimese elu on raamatusse nõrgunud: sugukonnad, rahvad, riigid kaovad — raamat aga jääb. Ta kasvab ühes inimsooga. Igasugustel õpetustel, mis meeste päid vaevanud, ja igasugustel kirgedel, mis südameid vapustanud, on seal maad.“

Raamat on siis see abinõu, mis inimlikku mõtet alal hoiab. Ta on nii ütelda inimsoo paberline peaaju. Ilma temata ei oleks meil praegust kultuuri. Sest teadmised, mis meie suusõnalise õpetuse teel saame, on õige väikesed võrdlemisi sellega, mis meie ise raamatutest omandame.

Kuid mitte kõik ei suuda ise tarvilisel määral raamatuid osta. See nõuab kapitaali. Neile peavad raamatuid andma raamatukogud.

Meil hinnatakse kooli, tunnistatakse tema teeneid kasvatus-abinõuna, kuid raamatukogu, kui kasvatus-abinõu, on meil vähe hinnatud. Ometi on raamatukogu sama kasvatusabinõu kui kool. Kool õpetab ainult teatud aineid, raamatukogu selle vastu pakub kõike head, mis tal olemas, ilma piiramata aine valikus, niihästi sõnas kui ka pildis, elustab lugemisehimu, rahuldab tungi teaduse järele ja arendab tundeid. Kool tunneb huvitust inimese kasvatus vastu ainult teatud aastad, kuna raamatukogu inimesele tervel tema elueal vaimlist toitu pakub ja teda oma kasvatava mõju all hoiab.

Kuid raamatukogu ei anna inimesele mitte ainult teadmisi, ja võimalust ennast eluülesande ja kodanikukohuste täitmisele ettevalmistada, vaid ta pakub ka meelelahutust. Raamatukogu võtab arvesse, et inimene tarvitab toitu mitte ainult mõistusele, vaid ka oma tunnete ja ettekujutusele. Selleks mureseb raamatukogu ilukirjandust, muidugi head ilukirjandust, mis samuti harivalt ja kasvatavalt inimese peale mõjub. On palju inimesi, kel töötuid ja tahtetuid silmapilke elus ette tuleb, mil ei teata, mis teha ehk ette võtta. Neil silmapilkel võib inimene raamatukogus lohutust leida. Ei ole inimesel paremat sõpra kui hea raamat.

Hea raamatukogu on õpeasutus, mille klasse veel ükski ei ole lõpetanud. Tööline kui ka teadusemees leiavad sealt, mis neil tarvis läheb.

Muidugi mõista, mida otstarbekohasemalt korraldatud raamatukogu, mida paremini oma kutsele ettevalmistatud raamatukoguhoidjad temas töötavad, seda suuremaid tagajärgi annab töö ja tagajärjerikkam mõju.

Meil kaewatakse palju harimatuse, tooruse ja metsikuse üle, kuid seni on siiski õige vähe selleks tehtud, et raamat kõigile kättesaadav oleks ja oma harivat ja kasvatavat mõju võiks avaldada. Meil, raamatukoguhoidjatel, igalühel üksikult ja meie tulevasel ühingul tuleb mitte ainult raamatukogude parema korralduse sihis töötada, vaid ka katsuda hulkadele raamatukogude tähtsust selgeks teha, et läbi lööks arusaamine, et raamatukogu on sama oluline osa ühiskonna kasvatuses, nagu kool.

A. Kurwitsi referaat:

Riikline rahvaraamatukogude võrk.

Raamatukogud on tähtsad rahva haridus- ja kasvatusasutused. Raamatukogud aitavad kaasa rahva hariduslise tasapinna tõstmisele. Nad võimaldavad nende teadmiste saamist, mis kool ei ole annud, mis aga elus siiski tingimata tarvilikud. Nad võimaldavad igat ühte kasvatada end teadlikuks ja südamlikuks inimeseks ja ausaks riigikodanikuks, kellel õige arusaamine ülesannetest ja kohustustest oma riigi ja rahva vastu.

Raamatukogude tegelased P.-Ameerika Ühisriikides, Daanis, Rootsis, Soomes ja teistes kultuurriikides on oma tegevuses käinud sõnade järgi: „Raamat tuleb rahvale kättesaadavaks teha; kui rahvas raamatukogusse ei tule, ehk tulla ei saa, siis on tarvis raamatukogu rahva juure viia“. See on aga võimalik, kui on olemas rahvaraamatukogude võrk.

Meil kerkis rahvaraamatukogude võrgu küsimus päevakorrale 1919 a. 1921 a. töötasid maakonnakoolivalitsused haridusministeeriumi ettepanekul rahvaraamatukogude võrgukava välja, aluseks võttes haridust edendavate seltside töötavaid raamatukogusid.

Selles võrgukavas oli ettenähtud rmtk.:

Maakonnad	Üldine arv	Üldisest arvust	
		töötasid 1921 a.	avada kavatsetavad
Harju mk. . .	39	18	21
Järva mk. . .	29	29	—
Lääne mk. . .	21	20	1
Viru mk. . . .	53	31	22
Tartu mk. . .	50	46	4
Viljandi mk. . .	50	36	14
Pärnu mk. . .	49	33	16
Saare mk. . .	24	19	5
Võru mk. . . .	57	36	21
Petseri mk. . .	28	1	27
Valga mk. . .	5	2	3

Seega oli rahvaraamatukogusid 1921 a. väljatöötatud võrgukavas — 405; neist töötavaid 271, avada kavatsetavaid — 134.

Järgmine ülesanne oli võrgu teostamine — raamatukogude asutamine kavatsetud kohtades. 1921 a. sai ministeeriumi algatusel ja ainelisel toetusel alus pandud 134 uuele raamatukogule. Peale selle andis

ministeerium ainelist toetust raamatukogude võrku võetud seltside kogudele. 1922. a. jatkas ministeerium oma tegevust raamatukogude võrgu teostamise alal, avades uusi ja võttes võrku seltside poolt asutatud raamatukogusid.

1922 a. lõpul oli riiklises raamatukogude võrgus — 447 raamatukogu.

Riiklise rahvaraamatukogude võrgu teostamine on suur ülesanne, mida võib täita riigi, omavalitsuste ja seltskonna ühisel jõul.

Käesoleval aastal on kavatsus uut rahvaraamatukogude võrku väljatöötada ja energilisemalt ka teostamisele asuda. Uue võrgu väljatöötamine on tingitud asjaoludest, et 1921 a. võrk ei suuda rahva vaimlisi huvisid rahuldada ja et selle võrgu kokkuseadmise põhimõtte ei olnud otstarbekohane.

Meil peaks olema riiklises raamatukogude võrgus vähemalt 700 rahvaraamatukogu; ainult siis oleksid nad rahvale juba küllalt rahuldaval määral kättesaadavad.

Uue võrgu kokkuseadmise asjas on mitmesuguseid arvamisi avaldatud. Ühed toonitavad, et võrgu aluseks tuleb jätta haridust edendavate seltside kogud, teised teatavad, et aluseks tuleb võtta kohapealseid omavalitsusüksusi, kolmandad — kooliringkonde jne. Leidub ka neid, kes võrgu tarvidust eitavad ja vabas arenemises edu ja otstarbekohaseid tagajärgi näevad. Ei jää peatama nende põhimõtete juure; nende üle võib palju kõnelda. Palju võib vaielda ka raamatukogu tegevuspiirkonna suuruse üle. Teatan ainult, et rahvakoosolekuil avaldatud rahvasoov on: rahvaraamatukogud, ehk vähemalt nende osakonnad, olgu igas kooliringkonnas.

Uue rahvaraamatukogude võrgu väljatöötamisel ja ta teostamisel tuleb välja minna seisukohast, et raamatukogud on sama üldtarvilikud asutused, kui koolid. Kui meie ei ole saanud jätta koole ainult seltskonna oma asjaks, siis ei saa meie ka raamatukogusid ainult seltskonna hoolde jätta. Rahvaraamatukogude võrgu teostajad on riik, maakonna-, valla- ja aleviomavalitsused seltskonna kaasabil ja vastavalt omavalitsuse üksustele tuleks ka uus võrgukava kokku seada.

Muidugi, selle juures ei või unustada haridust edendavate seltside teeneid minevikus ja tähtsust praegusel ajal; ei saa ka arvesse võtmata jätta elujõuliste seltside töötavaid raamatukogusid.

See referaat kutsub esile elavad läbirääkimised.

V. Krabi (Paidest). Et rahvas loid on raamatute lugemises, siis on seletatav ka vallavalitsuste tuiumus raamatukogude vastu. Raamatukogudele tuleks korralikult toetust anda. Soovitab raamatukogudele tegevuspiirkonnaks võtta kooliringkonna, sest raamatukogu on kooli jätkaja. Siis tuleks suuremat rõhku panna koduste raamatukogude asutamise peale, sest seni, kui pole suuremal arvul isiklisi raamatukogusid, pole ka isikuid, kes raamatukogusid toetavad. Kuni riik ja omavalitsused ei võta raamatukogusid kui koolitöö jätkajaid, ei ole ka loota suuremat edu.

Sellekohase küsimuse peale teatab A. Kurvits, et ministeerium toetab mitmest ühes kohas asuvast kogust ainult ühte. Toetuse saamisel peab raamatukogu avatud olema kõigile, mitte üksi raamatukogu asutaja ühingu liigetele. Raamatukogusid on toetatud peaaegu ühteviisi. Raamatukogude võrk ei takista erakogude tekkimist ja nende arenemist.

E. Freiberg (Järvam.). On juhtumisi olnud, kus vallavalitsused tõrguvad mitmesuguste ettekäänete all haridusministeeriumi poolt määratud toetust edasiandmast.

J. Lentsmann (Tall.) räägib mitteõiglasest toetuse jagamisest — tööliste organisatsioonide raamatukogud olevat äratõugatud seisukorras.

H. Juske (Aegviidust). Valitsuselt abi nõudmine ei ole õige, kuna raamatukogud oma arendamiseks ise sagedaste mitte midagi ei tee. Seltsidel on olnud ainukeseks abinõuks ainelise seisukorra parandamisel pidud, kuid nende pidude pealt tuleb nii suurt lõbustusmaksu maksa, et saadav tulu väikeseks jääb ja seega koormav on hariduslistele seltsidele nende töös, iseäranis raamatukogude asutamisel ja laiendamisel. Neil seltsidel peaks lõbustusmaks ära jääma ehk vähendatud saama.

A. Kurvits lükkab tagasi J. Lentsmanni süüdistused. Toetuse jagamisel ei ole mitte vahet tehtud

tööliste ja teiste raamatukogude vahel. Lõbustusmaks pidudest on meie seltsidele tõesti koormav, sest umbes 97 prots. seltside sissetulekust annavad pidud. Maakonnaavalitsuste eelarvedes on küll toetussummad raamatukogudele olnud, kuid need on kõrgemate asutuste poolt sealt maha kustutatud. Raamatukogude majanduslisi kulusid riik kannud ei ole ja ei ole saanud ka ruumisid raamatukogudele muretseda.

Esitatakse resolutsioonid haridusministeeriumi toetussummade jagamise korra ja lõbustusmaksu asjus, mis otsustatakse kongressi lõpul hääletamisele võtta.

Järgneb Fr. Puksovi referaat:

Teaduslikud ja rahvaraamatukogud.

Raamatukogude ülesandeks on 1) koguda ja alalhoida tulevatele põlvetele kirjutatud ja trükitud mälestusmärke, et jutustada endise aja oludest ja huvidest, ehk jälle 2) iga inimese lugemishimu äratada ja tungi teaduse poole rahuldada.

Esimese tüübi moodustavad arhiivkogud, teaduslikud raamatukogud. Mälestusmärkide alalhoidmine on ka arhiivide ülesanne, sellest ka nimetus arhiivkogud. Teise tüübi esitajad on avalikud raamatukogud, rahvaraamatukogud, kelle otstarve peaaesjalikult olevikku olevikule kasulikuks teha. Siin ei seisa raamatud riivil, nagu muuseumis, vaid nad liiguvad vahetpidamata käest kätte, nende kulunud välimus annab tunnistust sellest, et nad on teenistuses olnud, ehk küll ainult praeguse põlve teenistuses. Arhiivkogud lubavad omi varandusi tarvitada ainult kohal.

Nii teaduslikud kui ka rahvaraamatukogud on raamatukogud, kuid nende eesmärk on eriline, nende tarvitajate koosseis kummagil oma. Sellep. põhjeneb nende korraldamine ka ise alusel.

Teaduslikud raamatukogud omakord jagunevad rahvuslisteks, kõrgemate õpeasutuste, ülikooli ja spetsialkogudeks. Eestis leidub praegusel ajal ülikooli ja spetsiaalkogusid, riikliselt tunnustatud rahvuslikku raamatukogu meil veel ei ole.

Ülikooli raamatukogu, mis asutatud 1806 a., on kõige suurem raamatukogu, kus üle 500.000 köite, neist umbes 230.000 väitekirja, üle 900 käsikirja (suurem osa

Morgensterni kogust) ja suur kunsti (maalide, gravüüride) kogu. Tema otstarve on: ülikooli õpejõududele ja üliõpilastele õpetöös tarvisminevad kirjandust muretsesta, peaaesjalikult aga teaduslikke ajakirje ja kapitaal-teoseid, mis oma teaduslikku väärtust aastasadadega ei kaota.

Pearaamatukogu kõrval asuvad veel ülikooli õpe-asutuste kogud, mille arv umbes 40. Nad muretsevad kirjandust ainult omalt alalt, näituseks haavakliinik erikirjandust arstiteaduse alalt. Selles mõttes on nad spetsiaalkogud ja mitte arhiiv-kogud, sest et vanemad teosed antakse pearaamatukogule üle.

Spetsiaal- ehk eriliste ülesannetega kogusid Eestis on palju. Suuremad neist on riigiraamatukogu, sõjamineisteriumi ja Eestimaa Kirjanduse Seltsi raamatukogud Tallinnas, Õpetatud Eesti Seltsi, Loodusuurijate Seltsi, Eesti Rahva Muuseumi ja ülikooli instituutide kogud Tartus, keskkoolide õpetajate (fundamentaali) kogud. Igal ühel neist on omad eriülesanded: riigiraamatukogu on ministeeriumide teenistuses, peaaesjalikult aga riigikogu liikmetele kasutamiseks. Sõjamineisterium kogub kirjandust sõjatehnika alalt. Seltside kogud vahetavad väljamaa teaduslikkude seltsidega omi väljaandeid.

Meil puudub riikline, rahvusline arhiiv-raamatukogu, ehk küll tema ülesandeid on täitnud Eesti Rahva Muuseumi raamatukogu. Igas riigis on üks raamatukogu, kes kõike kodumaal trükitud kirjandust kogub ja mitte üksi seda, vaid ka teoseid, mis väljamaal ilmunud oma maa ja rahva elu ja olu kohta. Niisugused kogud on Library of Congress Ameerikas, British Museum Inglismaal, Bibliothèque Nationale Prantsusmaal, Deutsche Bücherei Saksamaal, ülikool raamatukogu Helsingis. Teiseks ülesandeks oleks natsionaal ehk rahvusliku bibliograafia kokkuseadmine ja avaldamine.

Eesti Rahva Muuseumi kogu on üle 10 aasta kõike Eestit käsitavad kirjandust kogunud, on omandanud Peterburi avaliku raamatukogu teisikud (duplettid) ja tema juures töötab üle aasta bibliograafiline instituut, kes eriti ajalehtede artikleid bibliografeerib. Temas on praegu 35.000 raamatut. Kuid nende üles-

annete teostamisel võitleb E. R. Muuseumi raamatukogu rahapuudusega. Valitsus peaks riigistama E. R. Muuseumi kogu, tunnistades teda rahvuslikuks raamatukoguks ja määraku temale ka sellekohane toetus.

Tallinnas tuleks asutada keskraamatukogu, kust igal vabariigi kodanikul oleks õigus kõige lähema raamatukogu kaudu laenata igat raamatut, mis rahvaraamatukogudes puuduvad; nii talitab Daanimaal Arhuusi riigiraamatukogu. Keskraamatukogu ülesandeks oleks ka raamatukoguasjanduse arendamine, edaspidi koguni raamatukoguhoidjate kooli asutamine. Ta saadaks laiali rändavaid raamatukogusid, trükiks kataloogi sedelid j. n. e.

Igas suuremas linnas, kus on teaduslikud raamatukogud, asuvad kõrvuti ka avalikud raamatukogud, mis niihästi teadusmeestele kui ka harilikule kodanikule vaimutoitu muretsevad; esimeses joones ikkagi linnakodanikule. Sel põhjusel muretseb linna avalik raamatukogu peaasjalikult ilukirjanduslisi teoseid ja populaar-teaduslisi raamatuid. Rahvaraamatukogu eesmärk on puhtkasvatusline. Ta peab rahvale pakkuma mõistlikku ja kasulikku lõbu, et teda halbadest omadustest vöörutada, et teda õpetada võõra varaga (raamatutega) ettevaatlikult ja korralikul ümberkäima.

Referaadi järele läbirääkimisi ei peeta.

A Kurvitsi referaat:

Raamatute lugemine ja enesearendamine.

Raamatukogude tegevus ripub lugijate arvust. Mida suurem on lugijate arv, seda suurem on ka raamatukogu tähtsus. Kui raamatukogu ümber on koonduvad rahvahulgad ka kõige kaugemaist rmtk. tegevuspiirkonna kohtist, siis ulatab ka ta vaimuvalgus kaugele; mida intensiivsem on raamatukogu raamatute ringkäik, seda täielikumalt on kasutatud raamatukogu, kui haridustegur.

Üks raamatukogutegelane ütleb: „Raamatukogud on allikad, mis annavad igal ajal ja kõigis juhtumisis elavat, värskendavat vett. Tarvis on neid allikaid aga kasutada; kui selle elava vee kosutav mõju inimeste hingedesse ei saa tungida, siis ei ole ka sellel elaval veel elulist tähtsust.“

Rahvaraamatukogud ilma rahvata, ilma lugijata — on surnud asutused.

Sellepärast on vähe ainult raamatukogude asutamiseks, vaid tarvis on ka lugejaid leida, tarvis on laiemaid rahvahulke raamatukogusse tuua, neis kõige soojemat armastust raamatu ja raamatukogu vastu kasvatada.

Meil on raamatukogude tarvitajate, lugejate arv õige väike. Kahjuks puuduvad täielikud andmed lugejate arvu kohta üle kogu riigi; sellepärast on ka võimata siin lugejate protsenti kogu rahvaarvu kui ka üksikute maakondade elanikkude arvu kohta ette kanda. Üksikute raamatukogude tegevuse aastaaruannetest aga selgub, et paljusid kohtis lugejate arv mitte üle 0,2% — 0,3% ei ole kogu elanikkude arvu kohta rmtk. tegevuse piirkonnas.

Eriti väike on teaduslike raamatute lugejate arv. Leidub raamatukogusid, kus teaduslikud raamatud täiesti tarvitamata seisavad.

Ka põllumajanduslike kirjanduse lugejaid on õige vähe, mis aga peaks meie maaelanikka — oma suuremas enamuses põlluharijad — huvitama. Mõnelt poolt küll teatatakse, et põllumajandusline kirjandus on igal põllupidajal kodus olemas, kuid see ei vasta tõele. Ei ole tarvis mitte kaugele minna, et seda väidet ümber lükata: tuletame ainult seda meeles, et meie põllumajandusliste (ja ka ühistegeliste) ajakirjade tellijate arv õige piiratud on.

Millega seletada raamatukogude tarvitajate, raamatute lugejate väikest arvu? Siin võib ainult peatama jääda tähtsamate põhjuste juure ja need on: a) inimesed ei ole koolis vastavat õpetust saanud, endine kool ei ole neid raamatuid armastama õpetanud, vaid „tuupimine“ endises koolis peletas raamatuist kaugele; b) raamatud ei ole kõigile kättesaadavad, raamatukogude arv on väike, c) vaimliste huvide puudus, d) oskuse puudus eriti teaduslike raamatute lugemiseks, ei osata tarvilikka teadmisi raamatuist leida, ei osata ka saadud teadmisi tegeliku eluga siduda ja neid kasutada oma elu juhtimises, oma majapidamise edendamises.

Viimase põhjuse peale on maaelanikud eriti tähele-

panu juhtinud. Rahvakoosolekuil on teatatud alati, et teaduslikkude raamatute lugemiseks puudub oskus, et ilma juhatasteta on raske nende haridus-allikate juure pääseda. Alati pööratakse maal järgmise lühikese palvega haritlaste poole: „Õpetage meid raamatuid lugema, nii et meie lugemise kaudu mitte ainult mõistlikku meelega haritlaste ei saaks, vaid ka teadmisi, mis elu meilt nõuab, teadmisi, mis aitavad raskeid eluküsimusi selgitada.“

Mis tuleks meil teha raamatute lugejate arvu suurendamise suhtes? Milliseid abinõusid tuleks tarvitada, et meie ligemas tulevikus ka kõige kaugemais metsatagustes külades lugejaid leiaks? Peatame siin ainult tähtsamate ja kättesaadavamate abinõude juures ja need on:

a) raamatukogu võrgu teostamine, b) rahvakoosolekud selgitavate kõnedega raamatu kui kultuurteguri tähtsuse üle, c) raamatukogude päevad, d) kirjanduspäevad ja nädalad, e) kirjandusõhtud, g) lugemistoad, õperingid, h) reklaam, i) raamatukoguhoidjate kutseiline ettevalmistus, k) noorsooõhutamise iseseisvale haridustööle koolis, l) juhatuskirjade ja raamatute nimestikkude kokkuseadmine iga teadusala kohta ühes vastavate seletustega — süstemaatiline iseõppimis- ehk koduõppimistöö korraldus.

Eriti suurt tähelepanu tuleb juhtida viimase abinõu peale. Soomes on koduõppimistöö laialt tuntud ja on viimasel ajal suuri tagajärgi annud. Seal on väljatöötatud juhatuskirjad, kuidas kodus õppida, kuidas raamatuid lugeda. Seal on kokkuseatud raamatute nimestikud iga teaduseala, iga tähtsama teadusliku küsimuse kohta ja äramääratud raamatute lugemise järjekord. Süstemaatilise koduõppimise põhimõtted on: raamatute lugemine üksinda, lühikesed ettekanded — referaadid kodusõppijate omavahelistel koosviibimistel, vastuste kirjutamine raamatu sisukavas olevate küsimuste peale, ja iseseisvad kirjatööd.

Ka meil on tarvis omaks võtta Soome koduõppimistöö korralduse põhimõtteid ja kiires korras sellel alal tööle asuda. Tööd on siin õige palju. Koduõppimistöö korraldus nõuab kõikide haridustegelaste kaastegevust.

Õige palju võivad siin kaasa aidata ka raamatukoguhoidjad, sest nemad seisavad kõige ligemal raamatutel, millede lugemise peal koduõppimistöö rajatud on.

Läbirääkimistel tähendatakse, et teaduslikkudest raamatutest on meil suur puudus, mispärast nende eneseharimise töö takistatud on, kes vabalt võõraid keeli ei mõista. Teiselt poolt arvatakse, et teaduslikkude raamatute kirjastamine on raske, sest need raamatud ei leia mitte nii rohkesti lugejaid, kui näit. ilukirjanduslised, mille lugemine koolides muu seas sunduslik.

Selle järele kuulatakse ära H. Pärtelpoja referaat:

Rändavad raamatukogud.

Mis on rändavad raamatukogud, seda ütleb juba nende nimetus. Missugustena on neid tarvis moodustada ja millega on nende ellukutumine meil, Eestis, põhjendatud — selle üle lühidalt.

Rändavate raamatukogude võrgu loomise põhjused Eestis on kahesugused. Esiteks on raamat meil kallis ja raskelt kättesaadav. Nimetamiseväärilised raamatukogud on meil olemas ainult mõnes suuremas linnas, kuna enamjagu rahvarikkaid kohti, nagu alevid, suvituskohad, külad ja isegi mitmed linnad seni mõnesaja-köitelise „raamatukoguga“ peavad läbiajama. Meie rahva üldine majandusline kehvus ei võimalda igas kohas suuremat alalist raamatukogu asutada. Ka riigilt oleks üleliigne nõuda veel suuremaid toetusrahasid, kui ta seni on annud.

Teiseks põhjuseks on see, et rahvas ei mõista veel raamatuid ja seega ka raamatukogusid sel määral kasutada, nagu see loomulik on. Ikka vaadatakse raamatu, kui ajaviiteasja peale. Tõesti, oli aeg, mil naabrit käidi õpetust küsimas ja õpetaja jutustes enda teadmisi kuulajatele jagas. Nüüd on see aeg mööda. Elu kiire arenemine on selle meetodi, kui tehniliselt võimetuma ja kulukama nurka heitnud. Sootuks odavam ja lihtsam on teadmisi ja õpetusi edasianda raamatute kaudu. Kuid mitte kõik ei oska veel seda suurt jõuallikat, mida raamat enesest kujutab, kasutada. Sellepärast peab rahvast lugema õpetama, juhtima

neid raamatu juure, õigem on öelda: rahvale, kui väiksele lapsele, raamat pihku suruma ja lugema sundima, nagu teeb seda hoolikas ema. Rahva haridus on ka riikliselt väga tähtis, eriti meil, kus rahvas ise kutsutud on riiki juhtima. Kui palju ei nõua see ülesanne igalt kodanikult teadmisi ja ühiskondliselt arenenud mõtlemisviisi. Seda kõike tundsid kõige pealt Põhja-Ameerika Ühisriigid ja seal on raamatu rahva sekka viimine ning kodune haridustöö tekkinud ja kõige täielikumaks arenenud.

Rändavad raamatukogud, nii nagu nad Ameerikas, eriti Nev-York'i osariigis töötavad, kujutavad endast keskmist, umbes 2¹/₂ pd. raskust kasti, millesse mahutatud 50—100 köidet. On ka vähemaid komplekte. Ameerika praktikas on nende iga 4 aastat. Tehti ka katseid väikeste kapidega, reisikohvritega, kuid kastid leiti kõige otstarbekohasemad olema.

Need kastid läkitakse soovijatele raudteel kätte. Raamatute valik tehakse õige piinlik ja ainult kõige parematest raamatutest. Sisu järele jagunevad raamatud ligikaudu järgmiselt: belletristika — 20 /o, ajalugu — 18°/o, biograafia — 13°/o, reisikirjeldused — 11°/o, teadused ja kunstkäsitööd — 9°/o, ühiskonna-teadus — 5°/o, usk ja moraal — 4°/o, kaunid kunstid — 3°/o ja kõik muu 15°/o. Peale selle on erikomplektid teaduslikke raamatuid, näituseks: rahvamajandus, Prantsuse revolutsioon, P.-A. Ühisriikide vabadussõda jne. Sarnased komplektid on 25—50 raamatulised ja seejuures kõige paremad teaduslikud tööd.

P.-Ameerika Ühisriikide kiire kultuuriline tõus on kõige paremaks tunnistajaks, missugust vilja sarnane võte on kannud.

Rändavad rmtk. saadetakse välja keskkohadest, mis asuvad suuremate riikliste või omavalitsusasutuste raamatukogude juures, kuid ka paljudel seltsidel ja eraisikutel on omad rändavate rmtk. keskjaamad. Kuidas need keskjaamad korraldud on, sellest üks näitus. Olbeni rändavate raamatukogude keskjaamas on raamatud kolme liiki jagatud: esimeses — õpetlikud (valmis kollektsioonid), II — eriainelised ja III — vabavaliku kollektsioonide kokkuseadmiseks. 1906 aastal oli esimeses liigis 10.095 köidet, teises — 1308 ja kol-

mandas — 67.392 raamatut. Esimene jaoskond leiab vähem tarvitajaid, kuna kolmas jaoskond moodi on läinud.

Neis keskjaamades täidetakse komplektid ja saadetakse tellijatele kätte, enamasti 6 kuuks. Tellijateks on enesearendajate (õpi-) ringid (neid on kõige enam), teised raamatukogud, heategevad asutused, ka koolid, ning üksikud isikud. Kogude vedu ja pakkimine sünnib kas hinnata, väljasaatva asutuse kulul, või tellija kulul. Raamatute eest peaaegu kuskil üüri ei võeta.

Eestis on kaks keskpunkti, kus asuvad suuremad raamatukogud. Tähtsam neist on Tartu ja teiseks Tallinna. Tartu raamatukogud, peale linna avaliku raamatukogu, on määratud eriotstarveteks ja seega mitte kõigile kättesaadavad; Tallinnas on praegu kaunis suur linnaraamatukogu, mida kavatsuse järele riikliseks avalikuks keskraamatukoguks tahetavat muuta, peale selle kaks eriülesandeid täitvat raamatukogu. Et nende mõjupiirkonda laiendada üle riigi, oleks soovitav nende juures asutada rändavate raamatukogude saatejaamad. Katseks võiks kummagis keskjaamas, Tallinnas ja Tartus, tegevusse panna 10—20 rändavat komplekti. Selleks tarvismineva raha peaks haridusministeerium andma nendest summadest, mis riigi eelarves rahvarmtk. toetamiseks ette on nähtud. Raamatukogud, kes seni toetust on saanud, saaksid ka siis, ainult selle vahega, et raamatud neile mitte omanduseks ei jää, vaid peale tähtajalise tarvitamise jälle teistele raamatukogudele edasisaadetakse. Pealegi saab ränd.-rmtk. keskjaama täiendada Tallinna ja Tartu linnaraamatukogudes, kui ka teistes raamatukogudes leiduvate üleliigsete eksemplaaridega.

Rändavate rmtk. propageerimisel oleksid kõige kohasemad haridusministeeriumi haridusinstrukturid. Ka sarnased suured seltskondlised keskkorraldused, nagu karskusliit ja tulevane haridusliit, peaksid endi tähtsamaks ülesandeks tegema ränd.-raamatukogude toetamise ja võiksid neid koguni endi propaganda abinõuks ära kasutada.

Läbirääkimised otsustatakse järgmiseks päevaks jätta. Kongress katkestatakse 24. veebruaril kell $3/47$ õhtul.

25. veebruaril jätkatakse kella $\frac{3}{4}$ 10-st kongressi. Esimesena esineb I. Abarenkov referaadiga:

Laste- ja kooliraamatukogud.

Kas lasteraamatukogude tarvilikkuse küsimuse ülestõstmine ei ole meil varajane, pealegi kus meie rahvaraamatukogud veel tarvilisel määral ei ole väljakujunenud? Tartu linnaraamatukogu tarvitajate hulgas oli 1921. a. alla 12 a. vanuseid lugejaid üldarvust 4,5% ja 1922. a. 9%, 12—17. a. vanuseid 1921. a. 70, 1922. a. 28%. Lugejate hulgas oli õpilasi 1921. a. 48 ja 1922. a. 32%. Need arvud räägivad küllalt selget keelt.

Kas on tarvilik lastekogude eraldamine harilikust rahvaraamatukogust?

Lapse mõistus on veel täiesti distsiplineerimata. Ta hindab ja töötab omas hinges läbi ainult seda, mis köidab teatud silmapilgul tema huvi. Ta on elav, ta huvid on rohked ja mitmekesised. Need nõuavad asjatundlikku rahuldamist. Edasi peab last tutvustama sellega kuidas lugeda, kuidas raamatuga ümberkäia.

Kõik see nõuab erilist tähelepanu raamatukoguhoidja poolt, mis aga üldises rahvaraamatukogus võimata on läbi viia.

Lasteraamatukogusid võib nelja tüüpi jagada: erakogud, koolikogud, laste jaoskonnad rahvaraamatukogude juures ja lastekogud otsekohehes mõttes.

Esimese tutvuse teeb laps raamatuga kodus, olgukingitud pildiraamatu või muul teel. Rääkimata pildiraamatu heast või halvast valikust, sattub lapse kätte niipea kui ta juba lugeda mõistab, igasugune raamat peale nende, mida meelega tema eest varjatakse. Tuleb ette, et lapsed, õpilased peajasjalikult, omavahel kokku leppides, ühiselt raamatuid muretsevad ja seega n. n. ühiskogud moodustavad. Et nende kogude lugejad enam arenenud laste hulgast on, siis on see tagatiseks, et just sopakirjandus neisse ei pääse, kuigi ka need kogud sisuliselt võttes väga kõrgel järjel ei seisa.

Hoolimata nende kogude mõnedest halvadest külgedest, on nad siiski tarvilikud ja siin peaks lastekogude tegelased appi tulema nõuga, et asjasse soovivat parandust tuua.

Koolikogude peasihiks jääb lastele kirjandust kättesaadavaks teha, mis neile õpetatavaid aineid selgitavad, selle vastu huvi äratavad ning teadmisi vahest paremal kujul omandada lubavad, kui seda võimaldab otsekohene õpetamine. Mis puutub aga vastamisesse nende eluliste küsimuste peale, mis teatava astmeni arenenud lapse hinges tekivad, siis on see küll alati koolikogude nõrk külj olnud.

Lastekogude korraldamine ja juhtimine on seni õige korratu olnud. Kõige otstarbekohasem on koolikogusid korraldada lahtiste klassiraamatukogude süsteemi järele klassijuhataja järelvalvel. Samasel korraldusel vastaks kogu ikka teatud arenemisastmele ja teiseks tunneks õpetaja ka oma õpilasi paremini. Lahtiste riiulite süsteem omaltpoolt harjutaks õpilasi ise-tegevusele. Muud kogu ei oleks enam tarvis pidada, peale pedagoogilise kogu, mis sisaldaks ainult õpetöö juures tarvilisi käsiraamatuid.

Laste jaoskonnad rahvaraamatukogude juures ei ole otstarbekohased, sest siin jääks laste huvide eest hoolitsemine ikkagi viimasele plaanile. Rahvaraamatukogul on võimata kasvatada lapsi, kuna tal hoopis teised sihid ja ülesanded.

Viimane tüüp on puhtlasteraamatukogu ja lugemislaud. Lugemislaud oleks jaotatud kahte ossa: üks nooremate, teine vanemate ja enam arenenud laste tarvis, kes juba iseseisvalt lugeda ja raamatuid riiulilt kättesaada mõistavad. Teatud tundidel päevas ehk teatud päevadel nädalas antakse lastele juhatusi ja seletusi sellekohase isiku poolt. Praktiliselt on soovitatav sellele kohale naisõpetaja. Raamatukogu tehniline töö jääks vähemalt kahe koguhoidja hooleks. Üleliigne on ütelda, et raamatukoguhoidjad peaksid erilist huvi laste vastu tundma. Lastekogud peavad töötama lähemas ühenduses kooli ja vanematega ning lugemistoad peavad olema ruumikad ja hästi kaunistatud piltidega jne.

L. Eller (Tartust) soovitab koolides igasse klassi oma raamatukogu, kuna üldine kogu vastavasse osakondadesse tuleks jagada ja siit lastele nende arenemisele vastavaid raamatuid anda.

V. K r a b i arvab, et koolides on igasse klassi raamatukogu asutamine tehniliselt võimata, sest õpetajad

on isegi tööga koormatud. Soovitab nimekirjad vastavalt igale klassile kokku seada. Suurtes linnades on eri-lasteraamatukogude avamine võimalik, kuid maal ei suudeta seda läbi viia. Soovitab eriti väljaandmise aja määramist lastele, et neid mittesoovitavast kirjandusest eemal hoida.

Fr. Puksovi referaat

Raamatukoguhoidjate ettevalmistusest

on küsimuse tähtsuse pärast selles nr-is täielikult avaldatud. Referaadile järgnevad läbirääkimised.

A. Sibul. Kaks korda on kursuste korraldamise asjus sellekohased sooviavaldused vastu võetud, kuid seni on nad veel teostamata. Arvab, et haridusministeeriumilt seekord siiski vastutulekut võib loota, sest kongressi kokkukutsumisel anti ministeeriumi poolt ainelist toetust.

V. Krabi. Meie raamatukogud on just asjatundjate korraldajate puudusel väga halvas seisukorras. Raamatukogude keskorganisatsioon peaks selles asjus energiliselt tööle asuma.

Edasi avatakse läbirääkimised eelmisel päeval olnud H. Pärtelpoja referaadi üle.

V. Krabi kahtleb kas meil praegu ja ka tulevikus võimalik on rändavaid raamatukogusid ellu kutsuda. Kui see võimalik oleks, siis peaks ta omavalitsuste algatusel sündima, sest see nõuab suurt kapitaali. Maakonnavalitsuste juures oleksid väiksed keskkogud, kust võimalik on kiiresti rändavatele kogudele täiendavalt raamatuid saata. Takistuseks oleks siin vist inimeste leidmine, kelle hoole koha peal raamatukogu jääks.

H. Pärtelpoeg. Rändavatel raamatukogudel on kõige suurem tähtsus lugeja kasvatamises. Arvab, et koha peal leidub raamatute väljaandjaid. Et raamatud kaduma ei läheks, võiks kindlustuseks raha nõuda.

H. Juske. Rändavatel rmtk. on suurem tähtsus, kui kohapealsetel lugemistubadel, missugused seni väikese viljakusega on töötanud. Oleks soovitav ka vagunraamatukogusid sisse seada, samuti võiks ka laevadele raamatukogud korraldada.

M. Vohlbrück (Vana Vändrast). Vagunraama-

tukogud ei rahulda rahva nõudmisi, kaugemal elavatele pole nad kättesaadavad. Tähtsam oleks niisugune raamatukogu, mida kelkudel ja vankritel igale poole võiks viia.

H. Pärtelpoeg rõhutab rändavate rmtk. tähtsust suvituskohtades. Raamatukogudega peaks kaasas olema ka soovitus nimekiri, mida vastuvõtja ise loeb ja siis lugejale raamatuid soovitab. Tarvis inimesi selleks kasvatada et nad raamatuid korralikult tagasi toovad. Kui aga muud üle ei jää, võib ka kohtu teel nõuda.

A. Sibul. Rändav raamatukogu kui kultuurtegur on tähtis, kuid lahendamata on küsimus, kas seda haridusministeerium või raamatukoguhoidjate ühing peab korraldama.

H. Juske soovitab rändavate rmtk. korraldamist haridusministeeriumi hooleks jätta.

V. Krabi. Haridusministeerium võiks mõne küla piirides proovida rändavat rmtk., siis võiks selle järeleasja laiemale alusele seadmine järgneda.

Otsustatakse A. Sibuli ja N. Pätsi referaadid kongressi lõppu jätta.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu asutamine tunnistatakse soovitavaks ja võetakse ühingu põhikiri vastu, mis käesolevas nr-is eraldi avaldatud.

Ühingu tegevuskava.

Ühingu tegevuskavasse soovitatakse võtta raamatukoguhoidjate käsiraamatu ja ajakirja väljandmine, kalendri kaudu raamatukogude populariseerimine, ühingu märgi väljaandmine ja teiste samasihiliste organisatsioonidega ühendusesse astumine.

Liikmemaks

määratakse järgmiselt: tegevliikmed maksavad 25 marka, toetajad liikmed (alammäärana): raamatukogud ja eraisikud 100 marka, ärid ja asutused 500 m. aastas.

Sisseastumismaksu alammääraks on tegevliigetel 25 marka, kuna toetajad liikmed sellest maksust vabad on.

Ühingu ajutisse juhatusse

valitakse: A. Sibul, Fr. Puksov, H. Pärtelpoeg, N. Päts.

ja A. Karro; kandidaatideks: A. Kettman, J. Rebane, T. Männik ja A. Puusepp. Kõik on Tallinnast, peale Fr. Puksovi, kes Tartust.

Revisjoni komisjoni valitakse: V. Krabi (Paidest), I. Abarenkov (Tartust) ja A. Resev (Tallinnast).

Resolutsioonid.

Võetakse vastu järgmised resolutsioonid.

Raamatukogu haridusline tähtsus.

Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tunnistab raamatukogu samaväärtuslikeks kasvatusabinõuks kui kooli ja loodab, et Haridusministeerium raamatukogusid vääriliselt toetab.

Kooli- ja lasteraamatukogud.

Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tunnistab lasteraamatukogude ja lugemislauade avamise hädatarviliseks. Need kogud peaksid töötama vilunud ehk vähemalt teoreetiliselt hästi ettevalmistatud pedagoogide juhtimisel, kellel peale selle eriline huvi laste vastu.

Kus võimalik ei ole avada lastekogusid rahvaraamatukogude juures, tuleks neid korraldada koolides ja nii, et viimastesse pääseksid ka mitteõpilased.

Koolikogude korraldamisel tarviliseks tunnistada klassikogude ja lahtiste riulite süsteemid. Juhatamine ja aruandmine neis kogudes tuleks teha klassijuhataja, tehnilised tööd aga õpilaste kohuseks.

Kus võimalik ei ole asutada klassikogusid, tuleks kokkuseada klasside viisi raamatute nimekirjad, mida lugemiseks soovitatakse.

Rändavad raamatukogud.

Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tunnistab tarvilikuks jõu kokkuhoidmise mõttes rändavate raamatukogude organiseerimise ja soovib Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingul selle mõtte teostamise enda tähtsamaks ülesandeks seada, selleks tarvilist toetust riigilt ja omavalitsustelt, kui ka muilt asutusilt nõutada ja rahvale rändavate raamatukogude tähtsust ja käsitusviise tutvustada.

Rahvuslik raamatukogu.

Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tunnis- tab Eesti rahvusliku raamatukogu tarvidust ja loeb seks kõige kohasemaks Eesti Rahva Muuseumi raama- kogu Tartus, mis 10 aastat selles sihis töötanud.

Keskraamatukogu asutamisest.

Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tunnis- tab tarvilikuks, et Tallinnas, kui kasvavas kaubanduse ja tööstuse keskkohas ja pealinnas, saaks korraldatud eeskujuline suurem avalik keskraamatukogu, kust igale Eesti vabariigi kodanikule raamatuid laenataks, ka maal elavatele teiste raamatukogude vastutusel.

Asutamise ja korraldamise kulud kandku omava- litsus ja aineliselt toetagu riik, kelle huvides on rahva hariduslise tasapinna tõstmine.

Rahvaraamatukogude võrk.

Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tunnis- tab soovitavaks raamatukogude võrgu teostamisel toe- tada eestkätt omavalitsuste, kihelkondade, seltside ja koolide juures kohalisel algatusel tekkivaid raamatu- kogusid, seejuures silmaspidades kogude elujõudu aga mitte nende asukoha kaugust.

Kohtades, kus raamatukogud kohalisel algatusel ei teki, maaala ja rahva arvule vastavalt aga tarvili- sed oleks, tuleb riigi algatusel neid ellu kutsuda ning raamatukogud peaks asuma suuremates rahva kogumis- paikades.

Toetuse jagamine raamatukogudele.

Silmaspidades, et mitmed kohalikud omavalitsused Haridusministeeriumilt saadud toetust raamatukogude asutamiseks kas otstarbekohatult või sugugi tarvitanud ei ole, avaldab üleriikline raamatukoguhoidjate kongress soovi: 1) et välja töötataks kindlad määrused, mille põhjal toetuse jagamine raamatukogudele sün- niks; 2) et toetust välja ei antaks raamatutena, vaid rahana. Sest see võimaldaks raamatukogudele oma va- liku järele raamatuid muretseda, kuna senise toetus- viisi juures raamatukogu toetuseks sarnaseid raama- tuid võib saada, mis juba olemas on.

Üleriikiline raamatukoguhoidjate kongress leiab, et omavalitsuste poolt võetav lõbustusmaks koormav on hariduslistele seltsidele nende töös, iseäranis raamatukogude asutamisel ja laiendamisel, ning avaldab soovi, et lõbustusmaks neil seltsidel ära jäetakse ehk vähendatakse.

Kongress tunnistab soovitavaks, et Haridusministeerium ja omavalitsusasutused toetaksid kõiki, ka töölisühisuste raamatukogusid, mis eriti ruumide poolest rasketes oludes peavad töötama.

Raamatute üldnimekirja trükkimine.

Et suuremad kirjastajad nõusolekut on avaldanud viimase viie aasta jooksul Eestis ilmunud raamatute nimestiku trükikulused kandma, kohustab üleriikline raamatukoguhoidjate kongress Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatust Haridusministeeriumi ees esineda palvega: määrata 60.000 marka raamatukogude toetuseks määratud summadest isiku palkamiseks, kes nimestiku kokku seab teaduslisel alusel Eesti Rahva Muuseumi raamatukogus, kui kõige täielikumas eestikeelsete raamatute poolest.

Raamatukoguhoidjate ettevalmistamisest.

Et suurem osa rahvaraamatukoguhoidjatest kooliõpetajad on, loeb üleriikline raamatukoguhoidjate kongress tarvilikuks, et õpetajate seminaaride õpekasvasse võetaks õpeainena viimases klassis raamatukogu-teadus üks tund nädalas, mida nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt õpetada tuleb, ja kohustab Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatust vastava ettepanekuga Haridusministeeriumile esinema.

Ühtlasi peab kongress otstarbekohaseks, et Haridusministeerium ühenädalised kursused eriti seminaaride raamatukoguhoidjatele korraldaks.

Seni kui Eestis veel raamatukoguhoidjate kooli ei ole, soovitab üleriikline raamatukoguhoidjate kongress, et Raamatukoguhoidjate Ühing Haridusministeeriumi toetusel raamatukoguhoidjate kursusi korraldaks, nii kolme- kui neljapäevalisi, kui ka pikemaajalisi, linnades, kus asuvad hästi korraldatud raamatukogud.

Kuni keskraamatukogu veel organiseerimata, soo-

vitab kongress linna raamatukoguhoidjate kandidaadidelt keskkooli haridust ja vähemalt pooleaastast praktikat kas Tallinna ehk Tartu linnaraamatukogus nõuda.

Kongress avaldab soovi, et Haridusministeerium iga aasta väljamaale ühe raamatukogutegelase komandeeriks, peaaesjalikult Inglismaale ja põhjamaadesse, kus raamatukoguasjandus enam edenenu.

Arvesse võttes, et raamatukoguhoidja kutse pedagoogilist ettevalmistust nõuab ja tal rahvahariduse töstmiseks samad ülesanded kui õpetajal, peab üleriikline raamatukoguhoidjate kongress soovitavaks, et raamatukogujuhatajatele ja ametnikkudele maksetakse palka keskkooliõpetajate palgamäärade järele.

Raamatukogu tähtsus enesearendamisel.

Tunnistades raamatukogude ülesandeks lugejate kasvatamist ja virgutamist eneseharimistöle ja selle juhtimist, soovitab üleriikline raamatukoguhoidjate kongress: 1) et kohtade peal raamatukoguhoidjad korraldaks loenguid üksikute teadusharudega ja üksikute raamatutega tutvustamiseks; 2) et asutatud raamatukoguhoidjate ühing teeks enesele rutuliseks ülesandeks eneseharimise korraldamiseks kavade kokkuseadmise ja selleks kontakti astuda vastavate asutustega.

Kongress avaldab soovi, et koolides teadusliste õpeainete läbivõtmisel sama õpemetood tarvitusele võetaks, nagu seni kirjanduse õppimisel, juhtides kasvatat noorsugu teaduslise kirjanduse iseseisva lugemise juure.

A. Resev (Tallinnast) esitab resolutsiooni, milles protesti avaldatakse Tallinna karskusseltsi „Valvaja“ väljatõstmise ja samades ruumides kino avamise kohta.

Juhataja teatab, et tema ei leia võimaliku olevat resolutsiooni hääletamisele panna, sest väljatõstmine on sündinud kohtuotsuse põhjal ja kongress ei või segada ennast kohtu tegevusesse.

Kuulatakse ära varemalt päevakorrast väljajäetud N. Pätsi referaat:

Avalik raamatukogu, selle tarvidus ja ülesanded.

Riikline iseseisvus, sisemine kultuuriline korraldustöö ja ülesanded, seltskonna elav nõudmine raamatu

kui hariduse abinõu järele on päevakorrale tõstnud avaliku keskraamatukogu asutamise Tallinnas. On olemas elav püüd eneseharidust väljaspool kooli jätkata ja täiendada lugemise abil. On soovitatud teadust demokratiseerida — raamatut laialistele rahvahulkadele kättesaadavaks teha. Sarnasel loomulikul alusel on kõigis Euroopa pealinnades ajajooksul suuremad avalikud keskraamatukogud ehk rahvuslikud raamatukogud tekkinud, nagu „Britania Museum“ Londonis, Oxfordi ja Cambridge suured raamatukogud, „Rahvuslik raamatukogu“ Pariisis, Vatikani rmtk. Roomas, „Ambrosiana“ Milanos, „Biblioteca Borbonica“ Neapolis, siis Saksamaa suuremates linnades, „Publitshnaja Biblioteka“ Peterburis jne. Kõik nimetatud raamatukogud ei ole mitte avalikud, sest mitmes rmtk. on rohkesti käsikirju ja haruldasi raamatuid, mida koha peal tarvitatakse. Rahvuslikus raamatuk. on ühe osa raamatute tarvitamine kitsendatud, avalik raamatukogu annab oma rikkaliku raamatute tagavara laialiste rahvahulkade kasutada.

Eestis on rahvusliku rmtk. küsimus lahendatud Eesti Rahva Muuseumi kogu asutamisega, mis aluse sai Eesti Üliõpilaste Seltsi raamatukogust. Siia kogutakse kõik Eesti keeles trükitud ja Eestiga kuidagi ühendatud kirjandus. See arhiivrmtk. on kitsama uurijate ringkonna kasutada.

Erinõuete rahuldamiseks on meil mitu suuremat teaduslikku rmtk., neist kõige suurem ja täielikum ülikooli rmtk. millel akadeemilised ülesanded — professoritele ja üliõpilastele abiks olla. Riigiraamatukogu on määratud vabariigi valitsuse, ametiasutuste ja riigikogu kasutada.

Puudub avalik keskraamatukogu, koht, kust raamatuid saadaks edasiharimistööks. Tallinn kui pealinn, kui tuleviku Eesti suurlinn, on loomulikuks kesk-kohaks sarnasele kogule.

Teiste rahvaste eeskujul tuleb seltskonna jõud liikuma panna, kuid raamatukogude loomises võime nende eeskuju ainult niipalju kasutada, kui võrd meie suudame kohustusi enese peale võtta.

Et kitsamad ringkonnad palju suudavad ära teha, näeme Ameerikast: kitsamast lugejate ringist, kes koha

peal raamatuid kasutas, arenes ajajooksul välja Filadelfia „Library Company“ — Ameerika avalikkude raamatukogude algtüüp. Raamatuid kasutati koha peal maksuta, kuid koju viies tasu eest.

Juba 1849 a., kus Euroopas kõigest 250 avalikku raamatukogu oli, jõudis Ameerika ka seadusandluses raamatukogude korraldamise küsimuses nii kaugele Euroopast ette, et Inglise raamatukogude korraldamis-seadus, mis „Bill Evardi“ nime all tuttav, Ameerika eeskujul loodi.

Oma korralduste ja raamatukogude ülalpidamiste seadustes on ameeriklased põhimõtteks võtnud — kui palju rahvas ise suudab ehk tahab raamatukogude asutamisest ja ülalpidamisest tegelikult osa võtta, seda võrd toetab neid linnade ja osariikide valitsus. Seltskonna algatusel ja soovil tehakse ettepanek, kui palju, alammäära näol, on nõus linnavalitsused määrama lisamaksu iga sissetuleku dollari pealt avaliku raamatukogu ülalpidamiseks oma piirkonnas. Sarnane kultuurmaks $\frac{1}{4}$ tsendist kuni 50 tsendini iga maksu-dollaril pealt, kui ta vastu võetud ja kinnitatud, muutub seaduseks. Siis võetakse veel maksu viina, tubaka, koerte ja viljapuuaedade pealt, kuid need maksud ei ole küllalt kindlad.

Saksamaal on sundusliku iseloomuga teaduslikud, Hollandis kooli- ja Ameerikas avalikud raamatukogud.

Avaliku keskraamatukogu asutamiseks Tallinna on hea alus linna-raamatukogu näol olemas. Seda tuleb aineliselt kindlustada, ruumid ajakohaselt ümber ehitada ja laiendada.

Et paljud osavõtjad tahavad ära sõita, siis otsustatakse A. Sibuli referaat: „Avalikkude riulite süsteem“ ära jätta.

Lõpusõnas ütleb juhataja A. Sibul: Kongressi päevakord on läbi. Teatan, et kongressist on osavõtnud 54 isikut, nendest Tallinnast — 26, Harjumaalt 7, Järvamaalt 13, Tartust 3, Pärnumaalt 2, Virumaalt 2, Võrust 1. Seega puuduvad esitajad Viljandi-, Lääne-, Valga-, Petseri- ja Saaremaalt. Üleriikline raamatukoguhoidjate kongress oli esimene katse koondada laialiolevaid raamatukoguhoidjaid ühisele tööle meie raamatukoguasjanduse paremale järjele tõstmiseks.

Selle meie ühisetöö esimene saavutus on raamatukoguhoidjate ühing. Kui meie oma tööd ka edaspidi sarnase ühemeelse ja püsivusega jätkame, mis siin kongressil avalikuks tuli, siis ei jää meie töö tagajärjeta. Kõiki osavõtjaid tänades kuulutab kongressi lõpetatuks.

Kongress lõppes 25. veebr. kell 5 p. l.

Raamatukogud Eestis 1921. a.

Küsimusi: palju on Eestis raamatukogusid ja kui suur on nende raamatute hulk, valgustavad rahuloldava täielikkusega läinud aastal Riigi Statistika Keskbüroo poolt korraldatud statistilise uurimise andmed. 1922. a. alguks oli registreeritud üldse 559 raamatukogu ja neist ei annud ainult 19 täielikumaid teateid. *)

Nimetatud üldarvu — 559-sse — ei kuulu mitte rohkearvulised kooliraamatukogud (õpilastele ja õpetajatele), millede kokkuvõtte allpool toome, samuti ka ülikooli üld- ja fakulteetide rmtk., milleis pool miljoni raamatut ja käsikirja.

540 rmtk. (üldarvust 559-st) varandus on 420.675 raamatut.

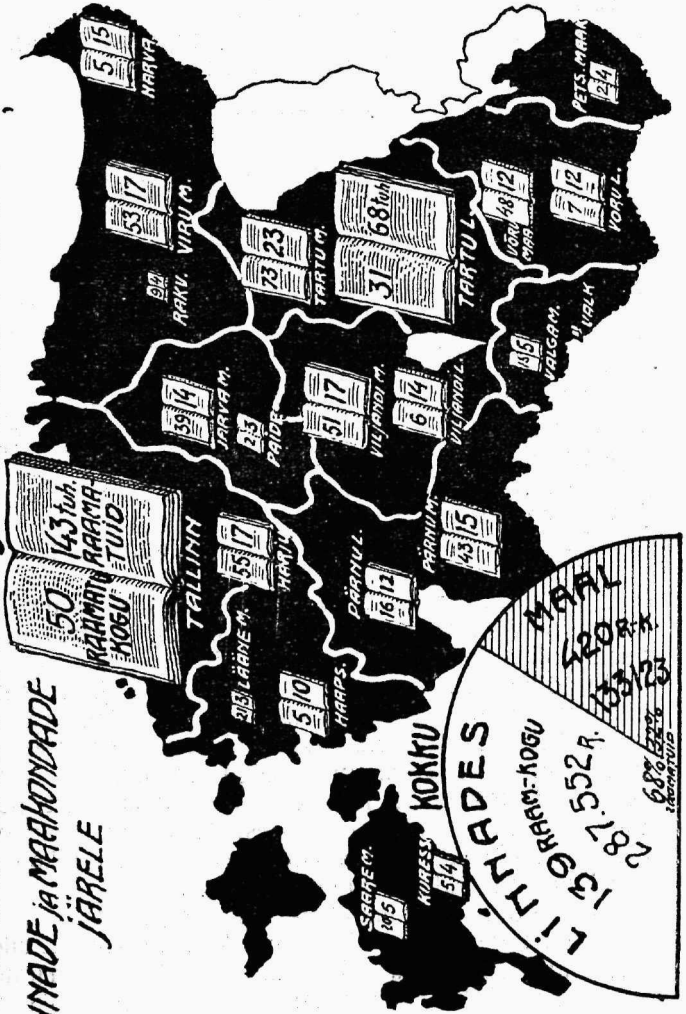
Vahekorda rmtk. arvu ja neis olevate raamatute hulga vahel, maa ja linna kohta eraldi, selgitab meile teisel küljel olev kartogramm. Nagu näha on see jaotus õige ühtlusega ja vastupidine linna ja maaelanikkude arvule. Nõnda tuleb iga 100 linnaelaniku kohta 102 raamatut rmtkogudest, maal aga 100 el. kohta ainult 16 raamatut. Olgu öeldud, et kahele linnale, Tallinnale ja Tartule, kokku kuulub just pool Eesti raamatukogude varandusest (211 tuh. raamatut üldarvust 421 tuh.), kuna nende elanikkude arv kõigest üks kuuendik üldisest rahvaarvust on.

Maal olevad raamatukogud jäävad raamatute hulga poolest kaugemale maha linna omadest. Keskmiselt tuleb ühe maarmtk. kohta 320 raamatut, ühe linnarmtk. kohta aga 2070. Suurimaks maaraamatukoguks on Petseri maakonnas asuv, millel 3100 köidet.

*) Teiste hulgas Tallinna suurem erakogu—Kluge ja Strömi oma.

RAAMATUKOGUDE JA RAAMATUTE ARV

LINNADE JA MAAKHONDADE
JÄRELE

		R a a m a t u t e a r v u j ä r r e i e												Märki- mata raamatu- kogud					
Ko- gude arv	Raa- matute arv	50—200		200—500		500—1000		1000—2500		2500—5000		5000—10.000		Üle 10.000		raam.	kog.		
		kog.	raam.	kog.	raam.	kog.	raam.	kog.	raam.	kog.	raam.	kog.	raam.	kog.	raam.				
Linnades	139	287552	18	541	16	1817	20	6720	30	22517	24	37716	8	25092	6	43375	7	149774	10 raam.
% 0/0-des	100%	100%	13	0,2	11,5	0,6	11,4	2,3	21,6	7,8	17,2	13,2	5,7	8,8	4,4	15,1	5	52%	7,2%
Maal	420	133123	45	1410	133	16784	158	51508	59	40639	15	19682	1	3100	—	—	—	—	9 raam.
% 0/0-des	100%	100%	10,6	1,2	31,7	12,5	37,7	38,9	14	30,1	3,6	15	0,2	2,3	—	—	—	—	2,2%
Üldse	559	420675	63	1951	149	18601	178	58228	89	63156	39	57398	9	28192	6	43375	7	149774	19 raam.
Eestis	100%	100%	11,1	0,4	26,8	4,4	31,9	13,8	15,9	14,8	7,1	13,7	1,6	6,7	1,0	10,4	1,2	35,8	1,4%
		Ülevõlpidamise kulud kandsid järgmised asutused:																	
Riik		2 raam. — 62500 raam.																	
Omavalitsused		20153 "																	
Raamatukoguseltsid		59592 "																	
Haridusseltsid		87571 "																	
Kirjanduse ja kunstiseltsid		64834 "																	
Karskusseltsid		11295 "																	
Muud seltsid ja ühised		63107 "																	
Eraisikud		49057 "																	
Omanik teadmata		2566 "																	
		puuduvad andmed raama- tute arvu kohta 19 rmtk.																	

Rikkamaid raamatukogusid Eestis, mille raamatute arv üle 25 tuh. köite ulatas, oli andmete kogumise ajal kolm: 1) Estländische Literarische Gesellschafti raamatukogu 42 tuhande köitega, 2) Eesti Rahva Muuseumi rmtk. 35 tuh. k. ja 3) Riigiraamatukogu 28 tuh. köit.

Edasi järgnevad alanevas järjes kaks rmtk. 13 tuh. köitega kumbki: Tallinna linnarmtk. ja Narva raamatukoguseltsi oma. Siis 10-tuhandeline „Vanemuise“ kogu, kuus rmtk, milles igaühes raamatute arv 5—10 tuh. vahel jne.

Eelmisel küljel olevas tabelis on rmtk. grupeeritud raamatute arvu järele.

258 rmt. 196 tuh. köitega on avalikud, kuna 130 rmtk. 121 tuh. köit. kuuluvad vastavatele seltsidele ehk on tarvitavad eriliste lubade põhjal, nagu riigiraamatukogu jne.

Tasuta annab raamatuid lugeda 234 rmtk. (208 tuh. köitega), kuna 156 kogu (144 tuh. köit.) maksulised on. Muude rmtk. — 148 — kohta (67 tuh. köit.) puuduvad need teated.

392 rmtk. andmete järele (317 tuh. köite kohta) on neis rmtk. eestikeelseid raamatuid 47,2% üldisest arvust, venekeelseid 15,3%, saksak. — 10,6, lätik. — 1,2, inglise ja prantsusk. 1,3, muukeelseid 0,3 ja keel märkimata 24,2%.

Sisu poolest on samade raamatute vahekord järgmine: teaduslise sisuga 28,5% üldisest arvust, ilukirjanduslised 47,6% ja sisu märkimata 23,9%.

„SÕNAVARA“ KIRJASTUSE KESKLAJAST

Tartu, Lai t. 27-a, kntr. 4-28 ja 4-29, avat. kl. 1/2 9—6,

raamatute tellijate arv kasvab päev-päevaga, — sest ei enam tarvitse näha asjata vaeva ja kulu sajadest kauplustest raamatute kokkuotsimisega, kuna siit kõiki (uudiseid, kui ka veel vähegi saadaval olevaid vanemaid) Eestis ilmunud raamatuid saab. Sõnavara ei taha kulukate kuulutustega, vaid just soodsate hindade ja suure valikuga Sõnavara sõpru oma juure koondada, — seda meelepidada! — Saatke aadressid edaspidi ilmuva raamatute nimekirja „Sõnavara“ juhi hinnata saamiseks.

Kooliraamatukogud.

Riigi Stat. Keskbürool olevad andmed 1921—22. õpea. kohta annavad alg- ja keskkoolide raamatukogudest järgmise pildi:

	Õpilaste rmtk.		Õpetajate rmtk.	
	Rmtk. arv	Raamatute arv	Rmtk. arv	Raamatute arv
Algkoolid:				
linnades	93	34.737	93	23.482
maal	656	89.539	500	45.149
Algk. kokku . . .	749	124.276	593	68.631
Keskkoolides, linnades ja maal kokku	66	120.319	56	61.654

Keskmiselt on seega ühes algkooli õpil. rmtk. 130, õpet. rmtk. 116 raamatut; keskkoolides on need arvud: 1820 ja 1107.

Ühtlasi selgub statistilistest andmetest, et 1921—22 õpeaasta algul oli raamatute arv alg- ja keskkoolide õpilaste rmtk. üldse 203.612 ja aasta jooksul on kasvanud ta 41.183 eksempl. ehk umb. 20% võrra. Opetajate rmtk. raamatute arv on tõusnud 18.407 eks. ehk 16% võrra.

Olgu tähendatud, et algkoolide üldarvust —1425— olid rmtk. ainult 749, puudusid 533, kuna muu osa — 143 — kohta täpsed andmed puuduvad. Opetajate rmtk. on olemas 593 algk., puuduvad 580 ja 145 kohta ei ole teateid. 81 keskkoolist ei ole õpil. rmtk. 11, õpetajatel 17, teiste koolide kohta puuduvad teated.

Raamatukogude seltsid.

1921. a. lõpul oli 93 raamatukogu seltsi 6561 liikmega (4204 meester., 2357 naister.). Kõik seltsid peale kahe (üks Tartus, teine Narvas) asuvad maakondades. Kõige rohkem on neid Tartumaal — 23 seltsi, Võrum. — 22, Järvam. — 15, Virum. 12 jne. Kõige vähem Lääne- ja Saaremaal, kumbagis üks. Täiesti puudusid Petserimaal.

Liikmete arvu järele võib seltsid järgmiselt jagada :

10— 25 liikmega	— 6 seltsi (üldse	125 liiget)
25— 50	— 30	1134
50—100	— 40	3000
100—200	— 15	1854
üle 200	— 2	452

Asutamisaja järele on 67 seltsi üldarvust 90-st asutatud meie iseseisvuse kolme esimese aasta jooksul, teised 26 juba Vene ajal.

V. Schmidt.

Süstemaatilise liigituse kava.

Meie raamatukogud on seni omi raamatuid väga mitmet viisi liigitanud. See mitmekesisus raskendab tuntavalt üleriikliste ülevaadete ja aruannete tegemist meie raamatukogude tarvitamise kohta. Et sellele mitmekesisusele lõppu teha, astus läinud aasta maikuu Tartus raamatukogude korraldamise komisjon kokku, kes uue liigituse kava välja töötas. Liigituse kava on väljatöötatud kahes astmes, jaotuses. Esimesest jaotusest oleks meie väikestele kogudele küllalt. Teine jaotus aitab selgitada, missugused raamatud teatavasse esimesse jaotusse kuuluksid.

Esimene aste.

0. Ilukirjandus.
1. Üldjaoskond,
2. Usu-, mõtte- ja kasvatusteadus,
3. Ühiskonna- ja õigusteadus.
4. Keeleteadus. Kirjandus. Kunst.
5. Matemaatika. Loodus- ja arstiteadus.
6. Tegelikud teadused.
7. Maade- ja rahvasteteadus.
8. Ajalugu.
9. Lastekirjandus.

Teine aste.

0. Ilukirjandus.

01. Eestikeelne	05. Inglisekeelne
02. Soomekeelne ja teiste sugu-
rahvaste keelne	06. Prantsuskeelne
03. Venekeelne	07. Skandinaaviakeelte
04. Saksakeelne	08. Kunstlikeelsete keelte
	09. Teiste keelte ilukirjandus.

1. Üldjaoskond.

10. Teaduste ajalugu ja me-
toloogia (üldine).	15. Mitmekesise sisuga raama-
tud.
11. Üldteaduslikud sõnaraa-
matud.	16. Koguteosed (poligraafia).
12. Ajalehed.	17. Teaduslike seltside ja
ühingute väljaanded.
13. Üldkirjanduslikud ajakirjad.	18. Bibliograafia.
14. Kalendrid.	19. Raamatukoguteadus.

2. Usu-, mõtte- ja kasvatusteadus.

20. Usuteadus.	25. Hing ja keha.
21. Mõtteteadus (filosoofia).	26. Haridus.
22. Psükoloogia.	27. Kooliharidus.
23. Loogika.	28. Vabaharidus. Eneseharid.
24. Eetika.	29. Kasvatusteadus.

3. Ühiskonna- ja õigusteadus.

30. Sotsioloogia.	35. Ühistegevus.
31. Ühiskondline ja poliitiline
elu.	36. Statistika.
32. Rahvamajandus.	37. Õigusteadus.
33. Läbikäimisabinõud.	38. Valitsus.
34. Tööliste küsimus.	39. Teised ühiskondlikud ja
õiguslikud küsimused.

4. Keeleteadus, kirjandus, kunst.

40. Üldteosed.	45. Võõraste keelte kirjandus-
ajalugu ja kirjanduse ar-
vustus.
41. Eesti keel.	46. Kunst. Üldteosed. Esteetika.
42. Võõrad keeled.	47. Teater, muusika, noodid
43. Kirjandus. Kirjanduse
teooria.	48. Maali- ja raidkunst.
44. Eesti kirjanduse ajalugu ja
kirjanduse arvustus.	49. Ehitus- ja dekoratiiv-kunst.

5. Matematika, loodus- ja arstiteadus.

50. Üldteosed.	55. Geoloogia ja mineraloogia.
51. Matemaatika.	56. Bioloogia ja bakterioloogia.
52. Täheteadus.	57. Botaanika.
53. Füüsika. Füüsiline maade-
teadus ja meteoroloogia.	58. Zooloogia.
54. Keemia.	59. Arstiteadus ja tervishoid,
loomaarstiteadus.

6. Tegelikud teadused.

60. Üldteosed.	65. Inseneeri teadus.
61. Põllumajandus ja aiaasjand.	66. Käsitööstus.
62. Kodumajapidamine.	67. Sõjaasjandus.
63. Kaubandus. Raamatupida-
mine. Kiirkiri.	68. Sport ja mängud.
64. Tööstus. Tehnoloogia. Fo-
tograafia.	69.

7. Maade- ja rahvasteteadus.

70. Üldteosed.	75. Reisikirjeldused.
71. Eesti maadeteadus.	76. Kodumaa reisikirjeldused.
72. Euroopa maadeteadus.	77. Rahvasteteadus (etno-
graafia).
73. Teiste ilmajagude maade-
teadus.	78. Folkloore.
74. Kaardid, atlased, linnade
plaanid, reisijuhid.	79. Antropoloogia.

8. Ajalugu.

80. Üldteosed.	85. Suguvõsadeteadus (genea-
loogia).
81. Eesti ajalugu.	86. Elulood ja kirjavahetused.
82. Üldine ajalugu.	87. Mälestused.
83. Ürgaja kultuur ja kultuuri
ajalugu.	88.
84. Muinasajateadus (arkäo-
loogia).	89.

9. Lastekirjandus.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu põhikiri.

Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt registreeritud 11. aprillil
1923. a. nr. 126 all.

Ühingu eesmärk ja selle teostamine.

§ 1. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu eesmärk on raamatukoguasjanduse edendamine, raamatukoguhoidjate kutsehariduse tõstmine ja nende kutsehuvide kaitsmine. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tegevuspiirkond on Eesti Vabariik.

§ 2. Selle eesmärgi teostamiseks koondab Ühing üle riigi raamatukoguhoidjaid, raamatukoguasjanduse harrastajaid ühisele tegevusele, korraldab koosolekuid, nõupidamisi, loenguid, kursusi, raamatute näitusi ja annab välja oma ajakirja.

Ühingu õigused.

§ 3. Ühingul on kõik juriidilise isiku õigused. Tema võib omandada ja võõrandada kinnis- ja vallasvara, kohustusi enda peale võtta ja eesmärgi teostamiseks vastavaid ettevõtteid korraldada. Ühingul on oma pitsat.

Ühingu koosseis.

§ 4. Ühingul on tegev-, toetajad ja auliikmed.

§ 5. Tegevliikmeks võtab Ühingu juhatus vastava soovi põhjal kõiki Eestis töötavaid raamatukogu-tegelasi; toetajateks liikmeteks — raamatukogusid ja raamatukoguasjandusest huvitatuid isikuid ning asutusi. Auliikmed valib juhatuse ettepanekul Ühingu üldkoosolek.

§ 6. Toetaja liige võib Ühingu tegevliikmega ühel alusel töötada, üldkoosolekul on temal ainult sõnaõigus ning ta pole valitav ühingu juhatusse.

§ 7. Liikmed maksavad iga aasta üldkoosoleku poolt määratud liikmemaksu.

- Tähendus: 1. Liikmemaksuaasta algus on 1. jaanuar.
2. Liikmemaks peab 2 kuu jooksul peale aasta üldkoosolekut tasutud olema; vastasel korral loetakse liige Ühinguist lahkunuks.

§ 8. Vabatahtlikult Ühinguist lahkunud või väljaheidetud liikmel ei ole õigust liikme- ja sisseastumise maksu tagasi nõuda.

§ 9. Ühingu huvidele vastutöötavaid liikmeid heidab välja üldkoosolek (§ 15).

Ühingu varandus.

§ 10. Ühingu varandus kujuneb sisseastumis- ja liikmemaksudest, kingitustest, vastava valitsuse loaga peetavatest loteriidest ja muude ettevõtete sissetulekutest.

Ühingu asjaajamine.

§ 11. Ühingu asjaajamist juhivad üldkoosolek ja juhatus.

§ 12. Ühingu aastaüldkoosolekud peetakse juhatuse poolt määratud kohas ja ajal, millest liikmetele ühes päevakorraga hiljemalt kolm nädalat kas kirjalikult või oma häälekandjas teatatakse.

§ 13. Erakorralised üldkoosolekud kutsub kokku juhatus enese algatusel, revisjoni komisjoni või $\frac{1}{10}$ liikmete nõudel. Ei kutsu juhatus kahe nädala jooksul peale sellekohase kirjaliku nõudmise esitamist koosolekut kokku, võivad nõudjad seda ise teha.

§ 14. Üldkoosolekul kinnitatakse Ühingu tegevuse aruanne ja eelarve, valitakse juhatuse ja revisjoni komisjoni liikmed ja kandidaadid ning auliikmed ja otsustatakse teisi juhatuse ja Ühingu liikmete poolt esitatud küsimusi.

§ 15. Üldkoosolekul tehakse otsused lihthääletenamusega, peale põhikirja muutmise, liikmete välja-

heitmise ja Ühingu tegevuse lõpetamise, mille otsustamiseks $\frac{2}{3}$ koosolejate hääled tarvilikud.

§ 16. Üldkoosolek on otsusevõimeline, kui $\frac{1}{5}$ liikmete üldarvust koos on.

§ 17. Jääb üldkoosolek liikmete vähesel arvul ilmumise pärast pidamata, peetakse järgmine üldkoosolek kahe nädala jooksul, mis sama päevakorra juures osavõtjate arvu peale vaatamata otsusevõimeline on.

§ 18. Juhatus on viieliikmeline ja valitakse aasta peale ühes vastava arvu kandidaatidega. Juhatus jaotab enese vahel esimehe, abiesimehe, kirjatöimetaja, laekahoidja ja raamatukoguhoidja kohad.

Juhatuse asukoht on Tallinn.

§ 19. Juhatuse ülesandeks on Ühingu asjade ajamine ja üldkoosoleku otsuste teostamine, uute liikmete vastuvõtmine, Ühingu esitamine ja ta huvide kaitsmine ametiasutustes, üldkoosolekute kokkukutsumine, Ühingu aruande ja eelarve kokkuseadmine ja muude ettepanekute esitamine üldkoosolekule.

§ 20. Juhatuse koosolekud on otsusevõimulised, kui kolm liiget koos, nende seas esimees ehk abi.

§ 21 Juhatuse koosolekul tehakse otsused liht-häälteenamusega.

Ühingu revideerimine ja aruanne.

§ 22. Revisjoni komisjon on kolmeliikmeline ja ta valitakse ühe aasta peale ühes vastava arvu kandidaatidega.

§ 23. Revisjoni komisjoni ülesanne on Ühingu asjaajamise järele valvamine.

§ 24. Juhatuse ja revisjoni komisjoni liige, kes kolm korda järjest ilma teatamata koosolekult on puudunud, loetakse äraastunuks ja tema asemele kutsutakse järjekorraline kandidaat.

§ 25. Ühingu aruande seab kokku juhatus ja esitab aastaüldkoosolekule revisjoni komisjoni arvamiseiga kinnitamiseks.

Ühingu likvideerimine.

§ 26. Ühing likvideeritakse üldkoosoleku otsusel ja üldkoosoleku poolt valitud likvideerimise komisjoni poolt, kusjuures Ühingu võlgadest ja kohustustest vaba varandus samasihilisele asutusele antakse.

KROONIKA.

Suurem isiklik raamatukogu.

Vähe on meil armastust raamatute vastu. Selle tõttu ei ole Eesti seltskonnas veel kuigi arenenud raamatute kogumine. Vaevalt leidub meil eraisikutel suuremaid isiklikka raamatukogusid, isegi mõnesaja-andelised raamatukogud on Eesti seltskonnas haruldased. Tallinna kohta on suurem isiklik raamatukogu Bernhard Lindel, milles leidub üle kümne tuhande ande, nende hulgas rida haruldasi raamatuid kunstide alalt ja mitmed Eesti vanemad raamatud, mõned Kreutzvaldi ja Fählmanni autograafidega.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tegevusest.

Üleriiklisel raamatukoguhoidjate kongressil ERÜ ajutisesse juhatusesse valitud pidasid kohe juhatuse esimese koosoleku ametite jaotamiseks. Esimeheks valiti A. Sibul — Tallinna linnaraamatukogu juhataja, abiesimeheks Fr. Puksov — Tartu ülikooli raamatukogu juhataja, kirjatoimetajaks A. Karro — „Päevalehe“ toimet., laekahoidjaks N. Päts — riigiraamatukogu juhataja ja raamatukoguhoidjaks H. Pärtelpoeg — Tallinna noorte ühingu „Tungal“ rmtk. juhataja.

Esimeseks tööks ajutisel juhatusel oli kongressi protokollil paljundamine, sest tuli rohkesti soove seda saada. Mitmekordse põhjalikuma kaalumise järele otsustati protokoll ja Fr. Puksovi referaat raamatukoguhoidjate ettevalmistamisest trükkida lasta ja ajakirja „Raamatukogu“ esimese numbrina välja anda. Peale eelnimetatud artiklite pidi tulema veel ülevaade raamatukogude tegevusest 1921 a., missugune materjaal riigi statistika keskbürool olemas, kuid läbitöötamata, ja kroonika raamatukoguasjandusest.

Kuigi ajakiri tingimata tarvilik ühenduse jaoks raamatukogudega, otsustas juhatus ainelise seisukorra pärast käesoleval aastal ajakirja kuni 3 numbert välja anda ja korralikuma ilmumise tuleva aasta peale edasi lükata. Ajakirja väljaandmise võimaldamiseks oli kavatsus haridusministeeriumilt laenu paluda, kuid selgus, et ministeeriumil praegu vabasid summasid ei ole.

Teine tähtsam küsimus päevakorras oli — raamatukoguhoidjate kursuste korraldamine. Et kevadisel poolaastal neid kursused korraldada enam võimalik ei ole, otsustati nad sügisel Tallinnas toime panna ja nimelt mõni nädal enne õpetöö algust. Kursuste korraldamise asjus astuti läbirääkimisesse haridusministeeriumiga, mille järele selgus, et ministeerium ise kindlasti kursused korraldab ja veel lähemal ajal. Juhatus soovitas kursusi sügiseni edasi lükata, millal rohkem võimalust on kursustele tulla, ja loobus esialgu oma kavatsusest.

Et ühingu tegevust laiemale ja kindlamale alusele rajada ja üksikute liigete läbikäimist ühinguga kergemaks teha on juhatus tarvilikuks pidanud ühingu liigete hulgast igasse maakonda usaldusmehed valida. Usaldusmeeste ülesandeks oleks ühingu ja ajakirja „Raamatukogu“ tutvustamine, liikme kandidaatide registreerimine ja liikmemaksu vastuvõtmine. Ühingu tegevusest ja kavatsustest informeeritakse neid aegajalt.

Peale nende kolme tähtsama küsimuse on juhatus rohkesti jooksvaid asju otsustanud.

Mis puudub lähema aja tegevuskavasse, siis on siin suuremaks tööks peale ajakirja teise numbri ettevalmistamise (ilmuks sügisel) raamatunädala korraldamine Tallinnas sügisel.

Juhatus astus ühendusesse kirjastajatega ja kirjannikkude liiduga. Kirjastajad teatasid, et nad nõus on majanduslisi kulusid oma kanda võtma, kuna kirjannikkude liit ka omalt poolt toetab ettevõtet.

Lähemal ajal töötakse välja üksikasjalisem kava selle nädala korraldamiseks. Esialgu on arvatud kavasse võtta: raamatute näitus, kõnekoosolekute korraldamine mitmel pool, raamatukogu populariseerivate lendlehtede trükkimine jne.

Edasi tahetakse sidemeid luua väljamaa samasihiiliste organisatsioonidega ja kongressil vastuvõetud resolutsioonide teostamist jätkata.

Siis on kavatsus suvel õpereisi korraldada Soome, sest see maa on meile kõige lähem ja sealt on raamatukoguhoidmise alal võimalik ka õppida. On kaks

kava: kas piirdutakse üksi Helsingi linna ja ümbruskonna rmtk. tutvunemisega ehk sõidetakse ka edasi Turusse ja Porisse ning tullakse Tampere kaudu tagasi. Kui juhatus Soomest täielikud teated saab, siis annab need teada usaldusmeeste ja ajalehtede kaudu.

Lõpuks olgu tähendatud, et kavatsusel on üldist andmete kogumist rmtk. kohta tuleval aastal toime panna.

Ühingu majanduslise seisukorra kindlustamine on juhatuse lähemaks päevaülesandeks.

Juhatuse ülesandel valmistati ühinguile eriline kinnik, mille kujutus käesoleva n-ri kaane esiküljel.

Et Fr. Puksov elukoha tõttu ei saa alati juhatuse koosolekutest osa võtta, kutsuti tema puudumise ajaks juhatuse koosolekutele esimene kandidaat A. Kettman (Tallinna linnarmtk. juhataja abi). A. K.

Tallinna linna raamatukogu tegevus

on läinud aastal tuntavalt suurenenud. 3. jaan. avati ajalehtede saal, kus 60 istet. Aasta jooksul käis ajalehtede saalis 131.293 ja lugemissaalis 92.345 lugejat, kokku 223.638 lugejat. (1921 a. 96.448 lugej.). Aprillikuust alates on raamatukogu ja lugemissaalid ka pühapäeviti, väljaarvatud suikuud, 6 tundi avatud. Lugeda võeti 114.328 köidet (1921 a. 92.380 k.). Loetud raamatutest oli eestikeelseid 85.048 k., neist ilukirjanduslisi 55.963 k., venekeelseid 24.28 k., neist ilukirjanduslisi 12.748 k., saksakeelseid 4.537 k., neist ilukirjanduslisi 1867 k., muukeelseid 564 k., neist ilukirjanduslisi 245 k. Ajalehti käis 81 eks., neist eestikeelseid 62 eks., ajakirje 72 eks. Aasta lõpul oli kogus 14.113 köidet, neist eestikeelseid 5456 köidet, venekeelseid 5794 k., saksakeelseid 2410 köid. ja muukeelseid 453 k. Lugemiskaarta anti 4889 isikule, neist oli 3624 meester. ja 1265 naist. Raamatute ostmise ja ajalehtede tellimisi peale kulutati 369.180 marka, köitmise peale kuulutati 130.460 marka. Üldse kulutas linn raamatukogu peale 1.505.393 marka 50 penni. Käes-

oleval aastal viiakse raamatukogu üle eelpool toodud liigituskava (II astme) peale.

Raamatukogujuhataja A. Sibul.

Tartu linna avaliku raamatukogu

ja kolme lugemislaua tegevusest läinud aastal olgu järgmist märgitud.

Raamatukogu oli avatud 290 päeva. Selle aja jooksul käis raamatukogus 17.963 inimest, neist olid kohallugejaid 7.405 ehk 41,2% ja koduslugejaid 10.558 ehk 58,8%. Üldisest lugejate arvust oli 14.258 meester. ehk 78,8% ja 3.705 naister. ehk 21,2%. Vanaduse järele jagunevad lugejad järgmiselt: üle 17 a. — 11.387 ehk 62,8%, 14—17 a. vanused 4.874 ehk 27,7% ja alla 14 a. v. 1.702 ehk 9,5%. Elukutse poolest oli lugejatest 648 ehk 3,5% õpetajad, 5.852 ehk 32,6% õpilased, 4.331 ehk 24,6% töölised jne.

1922 a. jooksul loeti üldse 27.697 köidet, seega igat köidet läbistikku 3,8 korda. Iga tarvitusel oleva köite peale oli keskmiselt 1,6 lugejat.

Loetud raamatud sisu poolest jagunesid järgmiselt; mõtteteadus 753 köidet, seltsk. tead. 571, ajalugu 1.223 (4,4%), loodustead. 1.703 (6,5%), maadetead. 586, tegelikud teadused 639, kirjandustead. 824, ilukirjandus 19 tuh. (68,6%), üldise sisuga 767 ja ajakirjad 1.541. Loetud raamatutest oli 23.499 ehk 84,8% eesti-, 3.424 ehk 12,5% vene-, 750 saksa ja 24 muukeelsed.

1. jaan. 1922 a. oli raamatukogus tarvitusel 3.180 köidet, aasta lõpul 7.286 köidet. Üldse on aasta jooksul juure muretsetud 4.808 köidet.

Lugemislauad olid avatud 350 päeva.

Kirjanduse ja raamatute muretsemise peale on aasta jooksul kulutatud 301.853 m. 62 penni ehk üldisest kulude summast 29%.

Raamatukogu ja lugemislauade tegevuse üleväldamiseks on kulunud üldse 673.632 m. 45 p. ehk 69% üldkuludest. Ülevaate aja jooksul on kulutatud ühtekokku 890.791 m. 27 penni.

Käesoleva aasta 3 esimese kuu jooksul on raamatukogus käinud 10.138 lugejat, kes on lugeda võtnud üldse 13.958 köidet. Raamatukogu on täiendatud 546 raamatuga.

Kolmes lugemistoas on kokku üle 34.700 inimese käinud.

1923 a. on asutud raamatukogu üleviimisele M. Devey kümnendik-süsteemi peale.

Raamatukogujuhataja I. Abarenkov.

Raamatutest Nõukogude Venemaal.

Hiljuti avaldas Vene leht „Jsvestija“ rea huvitavaid teateid raamatute kirjastamisest Moskvast 1922. a. Gosisdat'i (riiklise kirjastuse) poolt. Gosisdat on kirjastanud üldse 1033 tööd 12.623.351 eksemplaaris (ehk 119.720.516 trükipoognat). Sellest on õperaamatuid üle 5 milj. eks. ehk ligi 42% üldisest eks. arvust. Poliitilist kirjandust on kirjastatud $1\frac{3}{4}$ milj. eks. Populaarteaduslisi raamatuid on kirjastatud üle miljoni eks. (8 milj. poognat). Eriteaduslist kirjandust on ilmunud üle 600 tuh. eks. Teaduslisi ajakirju ilmus 38 tükki (enne sõda 80 ümber). Ilukirjandust on ilmunud üle milj. eks., lastekirjandust $1\frac{1}{4}$ milj. eks.

Raamatute produktsioon Saksamaal.

Saksa raamatukaupluse börsileht avaldas hiljut aruande ilmunud raamatute kohta Saksamaal 1922. a esimesel poolel. Selle aja jooksul on üldse registreeritud 18.332 väljaannet. Esimesel kohal uute väljaannete poolest on ilukirjandus — 2855 nime, siis järgneb õigus- ja riigiteadus, poliitika, rahvamajandus. statistika 2371 uue nimega. Kaubanduse ja läbikäimise kohta on ilmunud 1664 uut väljaannet. Kasvatust, noorsoo liikumist ja õperaamatuid sisaldavas grupis on 1592 uut väljaannet. Usuteadus ja mütoлогия on 1403 väljaandega viiendal kohal. Üldise sisuga teostest on ilmunud 1012 uut väljaannet. Kunsti, kunsttööstuse, muusika, teatri, tantsu, kino üle on ilmunud 921 väljaannet.

Arvustiku lõpus tähendatakse, et ülesehitav kirjandus, mis üldsuse liikumisel abiks, tugevamini kui muidu esitatud. Samuti on ka rohkem ilmunud väljaandeid küsimuste üle, mis sise- ja välispoliitilist seis-

korda paremini aitavad mõista. Üldse on broshüürid ja muud vähemad väljaanded suures ülekaalus paksumust tööst. Kuigi uute väljaannete eksemplaaride arv tõusnud on, peab tunnistama, et üksikute väljaannete eksemplaaride arv eelsõjaaegsega võrreldes vähenenud on.

Suurim raamatukogu ilmas

on praegu Vatikaani oma, sest Itaalia valitsus otsustas Chigi raamatukogu temale üle anda. Viimane kogu asub paavst Aleksander VII. poolt ehitatud Chigi palazzos ja asutati selle perekonna poolt. Väärtuslike käsikirjade hulka kuuluvad Tasso sonetid, 20 köidet dokumente Vestfali rahu üle jne.

Vatikaani raamatukogusse asutatakse ka eriosakond võõra kirjanduse jaoks. Esimesena on avatud liri osakond. Ka Brasiilia ja Chile kavatsevad oma osakonna avada.

Soome seminarides

õpetatakse juba nüüd raamatukogu-teadust. Soome rahvakooliõpetajate ettevalmistuse paremale järjele seadmise kavas, mis komisjon kokku seadnud, pannakse ette raamatukogu-teaduse õpetamist seminarides laiendada ja seda nimelt kahes ülemises klassis teha. A.

Raamatukoguasjanduse edendamiseks

kulutab Soome riik käesoleval aastal 642.000 Soome marka. Sellest summast läheb raamatukogudele toetuse jagamiseks 340.000 marka ja raamatukoguhoidjatele kursuste korraldamiseks 35.000 marka. Ülejäänud osa kulub raamatukogude toimkonna ja toimetuse palkadeks, sõidu-, kantselei- ja teisteks kuluks. Toetust on käesoleval aastal umbes 3000 kogust 513 kogu palunud. A.

Eksamitel Inglismaal

raamatukoguhoidjate ühingu eksami komisjonis raamatukoguhoidja tunnistuse saamiseks said kirjanduse ajaloos 20 kandidaadist 14 läbi, bibliograafias 17-st — 11, liigitamises 33-st — 22, katalogiseerimises

54-st ainult 20, raamatukogude organisatsioonis 35-st ainult 13, rmtk. korraldamises 105-st ainult 61. Eksame on võimalik teha üksikutes ainetes (üldine ainte arv 6) mitmes järgus.

Suvekursus Londonis

raamatukoguhoidjate kooli juures on tänavu 9.—21. juulini. Kavasse kuuluvad: Inglise kirjanduse ajalugu ja raamatute valik (10 loengut), liigitamine (5 l.), katalogiseerimine (5 l.), raamatukogu tehnika, eriti maaraamatukogudes (10 l.) Peale selle ekskursionid mitmetüübilistesse raamatukogudesse.

Loetavam raamat.

Kõige suurem eksemplaaride arv ilmas on kõikide raamatute hulgast Hiina almanakil, mida Pekingis riigitrukikojas trükitakse ja mida 6 milj. eksemplari aastas ilmus. Tolle riigi kodanikud peavad selle raamatu sisu vastuvaidlemata õigeks ja almanak on sarnase tähelepanu omandanud, et ta hiigla trükk alati ära müüakse.

Raamatuköide inimesenahast.

Saksa bibliofiilide ajakirja „Die Heftlade“ viimases numbris kirjutab Berliini raamatuköitja P. Kersten „raamatuköiteist inimesenahast“. Enese kogemuste põhjal õiendab ta tekkinud valevaateid inimesenahaomaduste kohta raamatuköitena. Ta ise on seni kuus raamatut inimesenahasse köitnud ja need köited olivat enamuses sahvianköitele sarnased.

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU esitajaks

on: Rakveres H. Mundström — Prii tänav nr. 5, Paines V. Krabi — Rütli tänav nr. 12, Tartus I. Abarenkov — Linnarmtk., Gilde t., 8, Pärnus M. Lekstein — linnaraamatukogu.

Teiste linnadega on praegu läbirääkimised käimas.

Ruumipuudusel

peab rohkesti käesoleva nri jaoks määratud jooksvaid teateid välja jääma.

Kirjastus A.-S. „BIBLIOPHIL“,

Tallinn, Viru tän. 8. Tel. 19-82.

(Riigiraamatukogu komisjonäär)

A.-S. „LOGOSE“, Berliin, üldine esitus.

Järgmiste kirjastuste ainuesitus:

„Слово“

„Гржебинь“

„Эпоха“

„Волга“

„Библионь“

„Русск. Универсальн. Изд-во“

„Мысль“

„Грани“

„Знание“

„Русско-Болгарское Изд-во“

„Франко-Русская Печать“

„Русская Печать“

„Трудь“

„Завѣты“

Ladus kõik Vene kirjanduse uudised.

Tellimiste vastuvõtmine väljamaa kirjanduse
peale originaal hindadega.

Ajakiri „LOODUS“.

Silmaspidades senise lugejate ringi soovisid, seab ajakiri „Loodus“ omale kindlaks juhtnõõriks olla populaar-teaduslik väljanne kõigis edaspidistes nummerdes. Nii oleks siis ajakiri „Loodus“ oma sisu poolest arusaadav igale vähegi ettevalmistatud loodus-sõbrale.

Ajakirjas „Loodus'es“ leiavad lugejad kõige täielikumaid ülevaateid koduma looduse üle, loodusteaduste arenemisest ja nende praegusest seisukorrast.

Ajakirja „Loodus'e“ veergudel annab toimetuse vastuse kõigile huviküsimustele, mis lugijate ringkonnast toimetusele saadetud.

Ajakirja „Loodus'e“ toimetuses on Tartu ülikooli õpejõud. Kaastöolisteks on samuti ülikooli õpejõud, laiem loodusteadlaste ja harrastajate ring.

Ajakiri „Loodus“ ei tohi ühegi loodusteaduse, maateaduse, füüsika ja teiste õpetajate laualt puududa, kui ta tahab, et tema õpetus uuemaid teateid vastavate teaduste üle kodumaalt kui välja maalt sisaldaks.

Ajakiri „Loodus“ on heaks virgutajaks igale inim., kes loodusnähtuste vastu sooja huvi tunneb.

Ajakiri „Loodus“ ei tohi üheski Eestis olevas raamatukogus puududa.

Ajakiri „Loodus“ ilmub 12 korda aastas 64 lhk.

Ajakirja „Loodus'e“ tellimise hind sisemaal 600 mk. aastas, pooles—300, veerand—165. Väljamaale aastas—1000. Üksik number maksab 60 mrk.

Ajakirja „Loodus'e“ 1922 aastakäik maksab 360 mrk. Üksikult on veel saadaval sellest aastakälgust Nr. 2. 3. 4. 5. 6.

Ajakirja „Loodus'e“ tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Loodus'e“ talitus, Tartus, Vana tänav nr. 1.

K/Ü. „Loodus'e“ „Raamatute tutvustaja“ hinnata väljaanne. 1922 a. ilmunud raamatute nimestikuga, artiklitega raamatu turu seisukorra üle. Soovitused ja arvustused ilmunud raamatute kohta.

„Raamatute tutvustaja“ saatekuludeks tuleb soovijail saata 10 marka postmarkides.

K/Ü „Loodus“ võtab oma peale väljamaalt raamatute tellimise vahetalituse ja saadab tellitud raamatud soovijatele koju kätte.

K/Ü. „Loodus“, Tartus.

Kasulik ostukoht

koolidele, raamatukogudele,
kontori'ele, kantseleidele, ja
igaühele

Täieline koolide varustus:

Alati ladus kooli-, teadus-
line ja ilukirjandus. Kõik õpe-
abinõud, vihud, kaustikud,
tindid, suled, pliatsid, kriidid,
krihvliid, tahvliid, sirkliid, piats-
liid, mallid jne. jne. jne.

Joonistusmaterjaalid.

Daamide käekotid.

Kõik kontoritarbed:

Äriraamatud, tsheki-, kviiitungi-
ja saatelehe-raamatud. Kõik-
sugu paberid, kirjutusmasina-
tarbed. Ärikalendrid. Arve-
lauad, arveplangid, ümbrikud
jne. jne. jne.

Portefeuille'id.

Raha taskud.

Reisi- ja käsikohvrid.

Hinnad võistluseta. Jällemüü-
jatele 0% 0% Koolidele
ja raamatukogudele hinna-
alandus.

K. o-ü. „Rahvaülikool“

Tallinnas, S. Karja tän. 23

Telefon 6-66

Veel täna

astuge lähemasse postkonto-
rissi ja tellige omale Pere-
konnaleht „Kodu“ 1923. a.
peale. Posti kaudu tellimine
on kõige hõlpsam ja kätte-
saadavam, ning ei lähe luge-
jale kallim maksma kui otse-
kohe tellides.

„KODU“

ilmub ka 1923. aastal läinud
aasta eeskujul kaks korda
kuus hulga piltidega päeva-
sündmustest, tegelastest, rah-
vaelust jne. ning mitmekesise
lugemismaterjaaliga. Paljude
lugejate poolt avaldatud soo-
vile vastu tulles on ajakirja
sisu märksa suurendatud ja
selle tõttu ilmuvad igas nr-is
kaks suuremat juttu, millest
üks pikem valitud romaani.
Esimesest 1923. aasta numbrist
peale ilmub kuulsa Amerika
naljakirjaniku Mark Twain'i
jutustus „Tom Savveri ime-
liikud juhtumised“ kunstnik
A. Albo tabavate joonistus-
tega, mida ükski kirjanduse
ja humoori sõber ei jäta
lugemata.

Ühenduses olles paremate väl-
jamaa kunsttrükiastutustega
tahab „Kodu“ tuua käesoleval
aastal kodumaa kunstnik-
kude tööde värvilisi re-
produktsoone.

Püüdes oma lugejatele kirjan-
dust kättesaadavaks teha, ta-
hab „Kodu“ muretseda kõigile
aastatellijatele raamatuid
kuni 20 protsendi hinnaalan-
dusega. Kõik tellijad saavad
hinnata kaasandena suure
laua- ja seinakalendri.

Tellimise hind:

aastas (24 nrit.)	Mk. 500—
p. „ 12 „	250—
v. „ 6 „	125—

Üksik Nr. Mk. 30 —

Tellimisi võtavad vastu
kõik postiasutused linna-
des ja maal.

Üksikud nr-id müügil raa-
matukauplustes, ajalehe-
müüjatel ja raudtee raa-
matukappides.

Toimetus ja talitus Tallin-
nas Lai tän. 38; tel. 18-66.

Tallinna ajaleht

„KAJA“

ilmub 7 korda nädalas.

„Kaja“ on lühikese aja jooksul mõjurikkamaks poliitiliseks, majandusliseks ja kirjandusliseks ajaleheks Eestis tõusnud, kes enesele laialise lugejate hulga igal pool üle riigi võitnud.

„Kaja“ on kindel kodanline ajaleht, kes poliitilisi eluavaldusi igakülgsest valgustab. Tema kaastööliste hulka kuuluvad tuntud riigi-, omavalitsuse- ja seltskonnategelased.

„Kaja“ toob täielikke ülevaateid sise- ja väljamaa majanduselust, mille tõttu „Kaja“ äri- ja töösturite ringkondades erilist tähelepanu on leidnud.

„Kaja“ seab endale ülesandeks põllumeestele nende ühinemispüüetes kindlaks teejuhiks olla ja põllumeeste elu-olu järjekindlalt ja igakülgsest valgustades meie riigi kandvama kihi rõõmude ning murede õiglaseks peegeldajaks olla. Selle tõttu on „Kaja“ põllumeeste keskel valdava poolehoidu võitnud ning mõjurikkamad põllumeeste organisatsioonid on „Kaja“ oma häälekandjaks tunnistanud.

„Kaja“ teated on asjalikud, täpisead ja kiired. Kõmutedetetele on „Kaja“ veerud suletud.

„Kaja“ on sisuliselt ja tehniliselt ajakohaselt toimetatud.

„Kaja“ kättesaamine sünnib meie oludes kättesaadud kõige suurema kiirusega.

„Kaja“ tellijad saavad hinnata kaasa „Pildilehe“, tarvilikkude teadetega täidetud käsiraamatu-tähtraamatu, seinakalendri ning pikema aja peale tellijad põllumajanduslise ajakirja „Põllumees“, mis muidu tellides 150 mk. aastas maksab.

„Kaja“ tellimishind on 75 mk. kuus. Tellimisi võtavad vastu kõik vabariigi postkontorid, abitalitused maakonnalinnades ja oma tellimiste vastuvõtjad kohtadel.

Tellige „Kaja“! Kuulutage „Kajas“!

Peatalitus: Tallinn, Suurturg 16.

G. Pihlakas'e

kirjastusel ilmunud raamatud.

Kooliraamatud :

BILOW, A. Aritmeetiliste ülesannete kogu keskkoolidele, I, II ja III j.	a Mk.	60.—
EISEN, M. J. Eesti Rahwalaulud	" "	80.—
GRÜNFELDT, H. Kaust ärikirju koolidele	" "	20.—
HACKER, W. Väike laluraamat „Kantate“, 1, 2 ja 3 hääle noodid	" "	100.—
JÜRGENS, J. L. ja TASAK, K. Maateadus algkoolidele, II väljaanne, annete kaupa õppeaastate järele (IV õppeaasta), I jagu	" "	60.—
" " Maateadus algkoolidele, II väljaanne, II jagu	" "	110.—
" " " " " " III " " "	" "	120.—
JÜRGENS, J. L. Geograafia õperaamat keskkoolide ülematele klassidele, I, II ja III jagu	" "	120.—
" " Geograafia õperaamat IV jagu. Majandusgeograafia	" "	70.—
" " Lühikene ajalugu rahvakoolidele	" "	90.—
" " Ajalugu rahvakoolidele II anne. Uus aeg	" "	50.—
JOHANSON-PARNA. Vene-Eesti sõnaraamat	" "	120.—
KAMPMANN, M. Kooli lugemisraamat, I jagu	" "	80.—
" " Kooli Lugemik, II jagu	" "	155.—
" " " " III " " "	" "	200.—
" " Eesti kirjandusloo peajooned, I jagu	" "	200.—
" " " " " " II " " "	" "	220.—
" " " ajalugu	" "	100.—
" " " kodumaa. Geograafilised ülevaated ja lugemik, I ja II jagu	" "	175.—
" " Kodumaa tundmise õpeviis	" "	40.—
" " Eesti keele õpeviis	" "	100.—
" " Eesti muinasjutud, I.	" "	120.—
" " Aabits	" "	50.—
KALKUN, J. Mineraloogia käsiraamat	" "	100.—
" " Üldine geoloogia	" "	140.—
KENTMANN, W. Kurze Grammatik der estnischen Sprache	" "	30.—
KLEIN, J. Taimeteadus, katseline ja vaatusline	" "	60.—
KUUSIK, T. Keeletark. Venelastele Eesti keele ja eestlastele Vene keele õppimiseks	" "	120.—
LUNKEWITSCH'i järele SOO—Ühiselu imed. Alginimese ja meieaja inimese elujärk	" "	60.—
LIPP, M. Piitidega piiblitlugu	" "	80.—
" " Koollaste piiblitlugu	" "	40.—
" " Piiblitlugu seletustega, I raamat	" "	20.—
" " " " " " II " " "	" "	30.—
EDERBERG. Lühikene piibliteadus	" "	40.—
ORG, P. Kalevipoeg. Noorsoole	" "	180.—
OBERLAND, A. Saksa keele õperaamat iseõppijatele	" "	80.—
PÖLD, H. Eesti keeleõpetus, I jagu, koolidele	" "	100.—
" " Eesti keeleõpetus, II jagu. Lauseõpetus	" "	120.—
" " " " " " koolidele, II " " "	" "	60.—
PRAWDIN ja MÜHLMANN. Rehkenduse ülesannete kogu, I jagu	" "	60.—
PÄRN, G. Piiblitlugu	" "	40.—
RIPMAN, W. A First English Book	" "	200.—
" " A Second English Book	" "	200.—

Edasi järgmisel küljel.

Algus eelmisel küljel.

WINKLER, v. H. Eestimaa geoloogia I	200.—
WARMA. Pesulõigete joonestused	35.—
Ilma nimedeta kaardid „Euroopa“	5.—
„ „ „ „Eestimaa“ ja „Aasia“	8.—
„ „ „ „Eestimaa teede kaart	25.—

Ilukirjandus:

TEGNER, E. Frithjof	a Mk	100.—
DINTER, A. Patt vere vastu	„ „	160.—
EISEN, M. J. Kaval Hans ja Vanapagan	„ „	80.—
„ Reinuvader Rebane	„ „	50.—
„ Robinson	„ „	50.—
SÜDA. Suur Tõll	„ „	40.—
LIIV-VETO, A. Meieaja muinasjutud lastele	„ „	25.—
CZYGAN, M. Väikesed kerjused	„ „	25.—
ANDERSEN, H. Chr. Metsluigid	„ „	25.—
WERNER ja VERBECK. Loomalood	„ „	25.—
Aladini imelamp. Muinasjutt 1001 ööst	„ „	25.—
DALMER, M. Kalamehed	„ „	25.—
EWALD, K. Rohutirtsud	„ „	25.—
EWALD ja ANDERSEN. Vana Rambe kaaslane	„ „	25.—
LÖNE, H. Murdjad	„ „	25.—
SAAL. Aita	„ „	120.—

Vaimulikud raamatud:

AINER. Palvekoda, I jagu	„ „	75.—
„ „ „ II „	„ „	75.—
PETTEX. Piibel Jumala sõna	„ „	45.—
„ Loodus ja looduse seadused	„ „	75.—
FALKE, R. Buddha, Muhamed ja Kristus	„ „	75.—
FUNKE Kuidas õnnelikuks võib saada ja õnnelikuks teha	„ „	75.—
SCHNELLER. Kas tunnend maad?	„ „	75.—
„ Evangeeliumi radadel	„ „	45.—
WALTHER. Jeesuse maapealne elu	„ „	90.—
HURT. Elu valgus	„ „	300.—
BESANT, A. Elu mõistatus	„ „	80.—

Mitmesuguse sisulised raamatud:

KANN. Otsekohesed maksud	„ „	65.—
KOOR, J. Magusad söögid	„ „	75.—
„ Balti soo- ja heinamaa	„ „	30.—
SOOTAIM Bõrse operatsioonid	„ „	40.—
TÕNISSON. Maalri kool	„ „	75.—
MARTNA. Oma kodu	„ „	50.—
TONKMANN Tegelik juurevilja kasvataja	„ „	30.—
MÄE, H. Ilmade ettekuulutamine	„ „	30.—
„ Unenäo raamat	„ „	30.—
VEINERT, H. Laste muinasjutud	„ „	60.—
„ Mis vanaema jutustab	„ „	60.—

Pealadus:

H. NYLAENDER ja E. CJANOBER. Lüpsikarja pidamine	„ „	200.—
--	-----	-------

Ferd. Vassermann

Raamatu- ja kirjutusmaterjaali
-kauplus, laenu-raamatukogu -

Talinnas, Pikk t. 7.

Rikkaline ladu kõigest kirjandusest. Kooliraamatud ja koolitarbeained. Pildiraamatud. Tellimiste vastuvõtmine ajakirjade peale j. n. e.

Korralik ühendus Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaaga võimaldab mitte ladusolevaid raamatuid lühikese ajaga muretseda.

Odavad hinnad. - - Koolidele hinnaalandus.

Kauplus „ELU“

Talinnas, Pikk tän. nr. 64

soovib oma ladust kõigile noortele ja vanadele ilusaid piltpostkaarte, albumisi, pilta, juturaamatuid, kirjutus- ja kantselei materjaali; koolidele kooliraamatuid, kirjutus-vihke, veivärve jne., võtab tellimisi koolide poolt suurema hulga raamatute väljasaatmise peale vastu ja täidab kõik ruttu ja korralikult.

Iseäranis soovib Ap.õigeusu kogudustele uusi lauluraamatuid, muud usu-kõlblise sisuga kirjandust, kiriku ja laulatuse küünlaid, kaela ristikesi ja muid kiriku tarbeasju. Ainu- e nende asjade müügikoht Eestis.

Palutakse vaatama tulla.

A. KEISERMANI RAAMATUKAUPLUS

--- kirjutusmaterjaali ladu ja kirjastus ---
TALLINN, KINGA T., 5. — KÖNETR. 14-51 JA 13-53

LADUS: Kõiksugused ilukirjand., teaduslikud ja kooliraamatud Eesti, Saksa, Vene, Prantsus, Inglis ja Soome keeles. Uuem kirjandus kohe peale ilmumist saadaval. Võtan tellimis: kõik-suguste väljamaal ilmuvate raamatute ja ajakirjade peale vastu. Tellimised täidan ruttu ja korralikult. — Raamatukogudele soovitan omast ladust vanemad kui ka uuemad Eesti kirjandust.

A. KEISERMANI KIRJASTUS, RAAMATUKAUPLUS JA
KIRJUTUSMATERJAALI LADU.

Kirjastus Aktsia-selts „Varraku”

väljaannetest soovitame :

Ilukirjandus:

- A. Adson - Roosikrants. Luuletused. Hind 50. —
A. Adson - Vana laterna. Luuletuskogu. II trükk. Hind 50. —
A. Adson - Henge palango. Luuletuskogu. Teine trükk. Hind 50. —
P. Aren - Linollõiked. Kunstalbum. Hind 100. —
Eessaare Aadu - Võitlevad lohed. Hind 40. —
Johannes Barbarus - Kolmnurk. Luuletuskogu. Hind 70. —
E. Enno - Kadunud kodu. Luuletuskogu. Hind 40. —
E. Enno - Valge õõ. Luuletuskogu. Hind 40. —
August Gailit - Muinasmaa. Romaan. Hind 125. —
Hermann Jänes - Taevaminek. Novellid. (ilmumas).
Anna Haava - Meie päivist Luuletused. Hind 40. —
Anna Haava - Tõõde kogu. I anne. Luuletused. Hind 40. —
Aino Kallas - Võõras veri. Novellid. Soome keelest tõlkinud Fiedebert Tuglas. Hind 100 —
A. Kitzberg - Laurits. Näidend 3 vaatuses. Hind 100. — (Müüdnud).

- A. Kitzberg - Libahunt. Draama 5 vaat Hind 55. —
A. Kitzberg - Tuulte pöörises. Draama 5 vaatuses. Hind 65.
Lulu Kitzberg-Pappel - Sõja eal. Jant. Hind 35. —
J. Kärner - Kõigist tugevam. Novell Hind 50. —
Jaan Kärner - Ajalaulud. Uus luuletuskogu. Hind 60.
Jaan Lintrop - Surnute püha. Näidend Hind 40. —
Jaan Lintrop - Euroopa. Kommet 3 vaat. Hind 75. —
O. Luts - Inderlin. Reisivested. H. 40. —
O. Luts - Tootsi pulm. „Kevade” ja „Suve” järg. Hind 150 —
Mait Metsanurk - Jumalata. Novell. Hind 125. —
Milli Mallikas - Kirju rida. Novellid. Hind 100.
Milli Mallikas - Vested. I anne. H. 100. —
Karlo Orava - Tiibuse Jaagu kojutulek. Jant I vaatuses. Hind 35. —
Alma Ostra - Aino. Romaan. H. 150 —
Karl Rumor - Siiruviiuriline. Jutud ja vested. Hind 60. —
Johannes Semper - Pierrot. Luuletuskogu. Hind 50. —
Joh. Semper - Jäljed liival. Luuletuskogu. Teine trükk. Hind 50. —

Edasi järgmisel küljel.

Algus eelmisel küljel.

- Gustav Suits - Ohvrisuits. Kogu armastuslaule. Hind 150. —
 Gustav Suits - Tuulemaa. Luuletuskogu. II trükk. Hind 125. —
 Gustav Suits - Elu tuli. Luuletuskogu. Kolmas trükk. Hind 100. —
 Gustav Suits - Lapse sünd. Iluväljanne Ado Vabbe joonistustega. H. 150.
 A. H. Tammsaare - Pikad sammud. Teine trükk. Hind 100. —
 A. H. Tammsaare - Juudid. Draama kolmes vaatuses. Hind 100. —
 A. H. Tammsaare - Põialpoiss. Novellide kogu. Hind 150. —
 A. Jassa-Höbelinik. Legendid. H. 100. —
 Marie Under - Eelõitseng. Luuletused. Hind 50. —
 Marie Under - Sonetid. Hind 50. —
 Marie Under - Verivalla. Luuletused. II trükk. Hind 60.
 Marie Under - Sinine puri. Luuletuskogu. Kolmas trükk. Hind 60. —
 Sophia Vardi - Sirelid. Kolm kevade miniatüüri. Hind 100.
 Henrik Visnapuu - Hõbedased kuljused. Luuletused. Hind 100. —
 G. d'Annunzio - Surnud linn. Tragöödia. Itaalia keelest tõlkinud V. Ridala-Grünthal. Hind 120.
 Karl von Freymann - Pärast üheksandat termidoori. Miniatüür ühes vaatuses. Tõlk. H. Jänes. Hind 30.
 Maksim Gorki - Muinasjutud elutõest. Vene keelest tõlkinud J. Prümmel. Hind 50. —
 Georg Kaiser - Gaas. Draama 5 vaatuses. Tõlkinud J. Semper. H. 60. —
 Eino Leino - Ühepäeva liblikad. Novelletid. Soome keelest tõlkinud Bernhard Linde. Teine tr. H. 60. —
 Ch. van Lerberghe - Paan. Sättüüriline komöödia. Tõlkinud J. Semper. Hind 90. —
 Sophie Reinheimer - Päikesest, vihmast, lumest ja tuulest ning teistest headest sõpradest. Saksa keelest tõlkinud Marta Kõll-Anderson. H. 65.
 A. Schnitzler - Suremine. Novell. Tõlkinud Bernhard Linde. Hind 60. —
 H. Sudermann - Fritzchen. Ühejärguline näidend. Tõlkinud Bernhard Linde. Hind 30. —
 Jakob Vassermann - Suudlemata suu. Tõlkinud J. Albreht. Hind 40. —

Teaduslikud

- August Alle - Lilla elevant. Fõljetoonid ja kriitilised groteskid. (Ilmumas).
 A. Audova - Plankton ehk vees heljuvad olevused. Hind 50. —
 M. J. Eisen - Esivanemate ohverdamsed. Teine trükk. Hind 150. —

- M. J. Eisen - Daani hindamise raamat. Hind 50. —
 M. Fluss - Tulumaksu seadus, tähestiku ja maksu väljaarvamise tabeliga. Hind 50.
 Aug. Gustavson ja J. Herm - Rahvusvahelised reeglid laevade kokkupõrke ärahoidmiseks merel. Hind 40. —
 P. Grünfelut - Minevikku jälgimas. Mälestused. Hind 80. —
 G. Hacker - Elektri valgustus. H. 80. —
 Rasmus Kangro-Pool - Kunst ja moraal. Essee. Hind 60. —
 Joh Kompus - Kunst meie põhiseaduse kavas. Hind 25. (Müüdis.)
 A. Kuks - Nietzsche eetika põhjendus. Hind 70.
 Ed. Laaman - Eesti lahkumine Vene riigist. Hind 150. —
 Bernhard Linde - Noor-Eesti 10 aastat. Hind 50. — ja 60. —
 V. Lunkevitsch - Koduloomad. Vene keelest tõlkinud A. Rõuk. H. 50.
 Karl Luts - Galileo Galilei. Lehekülg usu ja teaduse vahelisest võitlemisest. Hind 100. —
 A. Loorits - Valla omavalitsuste võimkond ja kohused, (Käsiraamat vallavalitsustele. Hind 100. —
 Helmi Negro - Johann Reinhold Patkul. Hind 50. —
 Hugo Reiman - Filosoofia ajaloo käsitamise ülesanded. Hind 30. —
 Hans Roos - Tulevik on meie teha. Hind 30. —
 Hans Roos - Temperamendid ja nende tähtsus kasvatuses. Hind 35. —
 Peeter Ruubel - Poliitilised ja ühiskondlikud voolud Eestis. H. 80. —
 Johannes Semper - Walt Whitman. Essee ja luuletuste tõlked. H. 60. —
 Friedebert Tuglas - Kirjanduslik päevaraamat. Hind 150.
 Dr. Juhan Viims - Polgaamiline abielu Eestis. Mõtted mitne naise pidamise lubamise üle. Hind 40.
 Paul Voldemarson - Tõeliste küsimus. I. Hind 50. —

PEALADU:

- Dr. Ado Lütis - Rinnalaste toltmine. Hind 50.
 Heinrich Rosenthal - Kulturbestrebungen des estnischen Volkes während eines Menschenalters (1869-1900). Hind 300.
 A. Ракетовъ - Очеркъ экономического и финансового положения современной Россіи. Hind 50. —

Kirjastus Aktsia-Selts „VARRAK“,

Tallinnas, Suur Tatari tän. 1

Tartus, Rüütli tän. 24-26

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.

E. T. K.
EESTI TÄRVITAJATE KESK-
ÜHISUS,
TALLINN,

Üleriikline tarvitajate- ja majandusühisuste ostu-müügi, omatööstuse ja nõuande keskkohi, mureiseb tarvitajate ja majandusühisustele, kooliõpilaste kooperatiividele ja raamatukogudele

kõlge kasulikumate tingimistega :

õpe- ja juturaamatuid, kui ka kirjutustarbeid.

Annab juhatus raamatukogude ja kaupluste organiseerimiseks.

PE $\frac{A}{866}$ 1, 23, 1
3

Teatrikirjanduse

keskladu on Viljandis

H. Leoke'se

raamatukaupluses.

Telefon nr. 66.

Trükist ilmunud kui ka käsikirjades olevate näidendite väljalaenamine. Näidendid täisealistele ja lastele. Käsiraamatud näitlejatele. Naljaulud. Ilulugemised jne. Müügil on iga uus trükist ilmuv näidend.

Täieline nimekiri, milles mängude sisu kirjeldus, tegelaste nimed, näitelava sisseseade seletus jne., maksab 25 mk., postijärelmaksuga saates 50 mk. Nimekiri on 164 lhk. paks. —

Lühikesed nimekirjad hinnata!

Esitus Tallinnas:

Kirjastuse Ühisus „Areng“,
Niguliste uul., 16. Telefon 26-46.

Nõudke nimekirjasid!